

SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV • NR. 14 (166) • 15-21 aprilie 1993 • 16 pagini • 50 lei

Reforma în învățămînt

**Politologul
GHIȚĂ IONESCU**
despre pag. 11
**schimbarea
clasei
politice**

Interviu
săptămînnii

Pag. 13

Antisemitismul în România

Magda Cârneci

**Între avangardă
și modernism** pag. 14

Abjecție jurnalistică la

Pag. 7

ANDREI CORNEA

ZGARDĂ

Știam de demult că oamenii publici, de la noi ca și de aiurea, nu au întotdeauna caracter și că au morală mai degrabă în discursuri decât în fapte. Am aflat și că, adesea, ei nu se simt responsabili înaintea electoratului care i-a votat și i-a trimis în parlament, schimbându-și afilierea la un partid cu dezvoltura cu care și-ar schimba costumul de haine. Știam – și chiar înțelegeam pînă la un punct avînd în vedere circumstanțele românești – că o disciplină de partid li se pare insuportabilă, deși nimenei îi-a silit să-și depună cererea de adeziune. Știam că sănătatea, de prea multe ori, vanitoșă, plină de orgolii, imprudență, limbiu peste măsură, că au memoria scurtă, simțul autocritic atrofiat, spiritul de sfadă mereu la îndemînă.

Dar ceea ce nu știam era că unii dintre ei – și mă refer la cei la care, prin formație, antecedente, afiliere politică, te-ai fi putut cel mai puțin aștepta – pot fi atât de lipsiți de logică, de simțul minimei coerente a vorbelor și a faptelor, de respectul pentru măruntele adevăruri ale vulgarei noastre lumi sublunare.

Spre a se lovi în dl. Nicolae Manolescu înaintea congresului PAC, s-a readus pe tapet "cazul Mihnea Berindei", un "socialist" chipurile, un fel de "coloană a cincea" a Partidului Socialist Francez în PAC. S-a dezmințit de mai multe ori cu probe. Degeaba. Afirmația circulă în continuare, iar dl. Stelian Tănase susține, cu prefacătură inocență, că "altele zile care lucrează independent nu se pot însela toate" (Cronica română, 8.04.'93). Nu, dacă sănătatea adevărată independentă și nu preiau cu complezeță – dacă nu chiar rea-credință – aceeași stire falsă unul de la altul. Dar să presupunem că dl. Berindei ar fi în Partidul Socialist Francez. Că dl. Manolescu ar nutri și el simpatii pentru același curent de idei. Ar fi aceasta o tragedie, o crîmă, o trădare a idealurilor opozitiei românești? Ar ajunge cei doi colegi de mișcare cu Lenin, Mao, Che Guevara ori Pol Pot? S-ar afilia ei la defunctul Komintern? La Brigăzile roșii? La Sendero Luminoso? Nu, ci ar apartine doar aceleiasi respectabile familii politice ilustrate de Olof Palme, Willy Brandt ori Golda Meir, ori chiar de François Mitterrand, care a fost mult mai vehement în a-l critica pe Ceaușescu decât politicienii de centru-dreapta. Și cu toate acestea, pentru dl. Alexandru Paleologu, eseist strălucit și senator PAC, între comunismul primilor și socialismul democratic sau social-democrația celor din urmă este "o deosebire de stadiu, nu de esență" (Expres 14/93). Oare și între a fi ambasador la Paris și a fi ambasador la Phenianu nu e decât "o deosebire de stadiu"?

Dar Partidul Socialist Francez nu este numai "socialist", adică o orăore; el este și păgubos, căci a pierdut recentele alegeri din Franța. Fapt cu repercușiuni, s-ar zice, și în România. Căci dacă rezultatul votului ar fi fost diferit, probabil că dl. Corneliu Coposu nu ar fi subliniat rolul "malefic" al lui Mihnea Berindei declarînd: "acesta a purtat în zgardă PAC-ul pe un drum foarte nepotrivit cu împrejurările actuale" (România liberă, 06.04.'93). Așadar, dl. Berindei e total căzut sub influența funestului socialism francez; dl. Manolescu și PAC-ul sunt "în zgardă" d-lui Berindei. Iar Stelian Tănase, "chevalier sans peur ni reproche", sare într-ajutor partidului, dar e respins de "pumnul" președintelui PAC care, întocmai ca Lenin – se spune –, nu vrea fracțiuni. Neobolșevism. Și ce mai urmează? Urmează, în "zgardă" tuturor, Grupul pentru Dialog Social și revista "22". Se putea altfel? Nu are dl. Mihnea Berindei prieteni buni aici? Nu a contribuit el la înființarea Grupului, după ce a sprijinit ca nimenei altul pe disidență? Nu a facilitat el Grupului primele contacte cu jurnaliști și politicieni străini? Și, pe de altă parte, nu a favorizat revista "22" candidatura d-lui Manolescu la investitura de candidat al Convenției Democrație? Există o "logică" în toate? Există. Ne-o oferă, indirect, iarăși dl. Paleologu, care declară jurnalisticului de la Expres că revista "22" "continuă să publice articole foarte bune (mulțumim!), dar a cărei tentă poartă un stigmat stîngist inconfundabil". Citesc în "Petit Larousse" la articolul "gauchisme": "doctrină a celor care, la extrema stîngă, preconizează soluții politice extreme și acțiuni revoluționare imediate", lată-ne deci cu un "stigmat stîngist inconfundabil"! Și noi care ne știam a fi doar "un bîrlog al lupilor" și o "bandă de legionari", cum ne califica Azil în 1990! Grav nu e aici că nu ne recunoaștem în acuzații, ci că nu mai înțelegem cine ne sănătatem acuzatorii.

Credeam și că cîndva că "noi" – Opoziția – suntem mai buni și mai inteligenți decât "ei". Să recunoaștem că ne-am înselat. Dl. Șt. Augustin Doinaș afirmă că ambîțiile morale ale Opoziției îi-au anemiat eficacitatea (Dilema/13). Eu unul cred că lipsa de eficacitate a acestela nu se datorează atât ambîțiilor morale ca atare, că, în parte cel puțin, ambîțiilor morale rămase neacoperite. Ca și pretențiilor de logică, de responsabilitate pentru spusa rostită sau scrisă rămase fără temei. Dar dacă este așa, în numele căruia principiu, căruia drept și cărei rațiuni "le" mai contestăm, "lor", puterea?

22 MEMORIALUL DURERII

SOLICITAM

continuarea la TVR a serialului "Memorialul Durerii", precum și protecția din partea autorităților a doamnei Lucia Hossu-Longin, realizatoarea acestui film.

Boitor Mircea, Vescan Luminița, Feurdean Grigore, Poskolok B., Miron Rodica, Pop Ana, Pop Cornelia, Pop Nicolae, Cocoș Maria Lucia, Tomos Onița, Abușeanu Emilia, Abușeanu Elena, Opris Maria, Opris Alexandru, Vasinca Margareta, Doina, Vasinca Margareta, Tăutu Maria, Gheorghies Otilia, Oszina Petru, Roman Ana, Lujerdean Claudia, Baciu Doina, Rarău Paulina, Trifu Rodica, Drigă Augustin, Corbu Alexandru, Corbu Ana, Bercea Mariana, Bercea Zorin, Lepșa Amalia, Roșca Daniela, Dumitru Teodora.

Dorim să vedem în continuare la TV și la ore mai potrivite "Memorialul Durerii".

Ciurdar Victoria, Ciurdar Gheorghe, Podea Ioan, Gâncă Aurel, Mugea Camelia, Chira Romeo, Vaida Mona, Vereș Mariana, Joldoș Elisabeta, Vereș Iosif, Cătinaș Rodica, Odagiu Antonia, Lujerdean Augusta, Dancea Zoe, Chiselișă Ioan, Bene Iuliana.

CLUJ

TELEVIZIUNEA ROMÂNĂ
Cabinetul directorului general
Nr. .../1.0.2.7

Stimată Doamnă Adameșteanu

Cursa publicistică pe care o faceți, alături de alții, pentru "Memorialul Durerii" ar fi cu totul demnă de stimă dacă nu ar fi fără obiect. Sunt un partizan al acestui Memorial, dacă nu chiar un admirator al lui și am mult prea puține lucruri să-i reproșez în detaliu. Nu m-am gîndit niciodată să-l suprim din program, lucru pe care realizatoarea lui, dna Hossu-Longin îl stie, dar pe care DVoastră vreți să-l ignorați ca să-mi fabricați o imagine falsă, înscriindu-vă în cabala celor ce îmi atribuie, gratuit, lucruri pe care nu le-am spus și nu le-am gîndit.

Din acest punct de vedere zbaterea plebiscitară a DVoastră și a doamnei Cornea pare o zbatere fără temei frizind ridicolul.

Paul Everac

CHESTIONAR "22"

I. În revista "22" mă interesează mai ales:

1. editorialul
2. scrisorile de la cititori
3. cronică politică (comentariile politice)
4. accentele
5. interviu săptămânii
6. reportajele
7. documentul istoric
8. eseurile filosofice
9. eseurile culturale
10. mesele rotunde la GDS

11. pagina ultimă, dedicată evenimentelor internaționale sau prezentării lăriilor străine
12. actualitatea culturală
  - a) viață literară, artistică
  - b) cronică de carte
  - c) relatăriile despre expoziții, concerte, alte evenimente culturale
  - d) cronică de film
  - e) cronică de teatru
13. sondaje de opinie

II. Ce personalități v-ar interesa să răspundă în revista "22" la "Interviu săptămânii"?

- III. Care sunt autorii pe care obișnuiați să-i urmăriți în revista "22" (în ordinea preferințelor)?

- IV. Care sunt autorii pe care îi ati dorit publicați în "22" și îi înțîlniți rar sau deloc?

- V. Ce rubrici noi v-ar interesa să aibă revista "22":

1. statul medical
2. astrologie (cât mai științific să fie)
3. yoga, tehnici de relaxare
4. sexologie
5. sport
6. numiți o rubrică dorită de dvs.

Numai 400 lei
pe trimestru
costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22"
pentru
PENSIONARI,
CADRE DIDACTICE,
ELEVI, STUDENȚI,
FOSTI DETINUȚI POLITICI,
VETERANI DE RAZBOI.

Cei interesați să rugăți să expediye prin mandat poștal suma de 400 lei pe adresa:

Revista "22" cont. 45193532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, Totodată, cei interesați să rugăți să trimite adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverință de la școală etc.) pe adresa: Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Diffuzare.

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori vor fi sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN ESTUL EUROPEI, Asociația EST-LIBERTÉS și de firma THE FUTURE IMPACT din SUA, condusă de Mihai Boțe.

Pentru cei care nu fac parte din categoriile amintite, revista "22" asigură contractarea unor ABONAMENTE CU REDUCERE. Costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor, este de 520 lei pe trimestru.

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de 630 lei.

CITITORII DIN STRĂINATATE se pot abona la revista "22" depunând costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tătăruș S.A. București, Str. Doamnelor nr. 12: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22" sau trimițând un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

CURIER

Dragi realizatori ai revistei "22"

SCRITORI

o ofensivă, simultan furibundă și insidioasă împotriva valorilor civilizației moderne. În general, și asupra opozitiei democratice din România. Să rezumăm:

De ziua Unirii Basarabiei cu Regatul României, ni se prezintă o lăălălă demagogico-națională gen "Cintarea României", în care sunt impins în față marionetele Tudor Gheorghe, Lari, Vieru, Păunescu, Albulescu și restul lumii.

În fața basarabenilor entuziaști, pro-unioniști, dar care nu pricep fidel realitatea politică din România (foarte interesant mi s-a părut, în acest context, articoul din "Cotidianul" privind "românizarea comunismului"), deci, în fața unor oameni ușor de încredințat, dar și asupra unui public din România, aflat neîncetat din 22 decembrie încoace în laboratorul de teste psihologice KGB-istoscuriste, se produce un happening televizat, introducindu-se însidios ideea că, iată, aceștia sunt artiști și poeti veritabili ai neamului, ceilalți sunt niște cîrtitori pe la colțuri, niște îngi fără operă și fără personalitate, în cel mai bun caz.

Înălătă "Viața Spirituală" de simbătă dimineață, care, sub pretextul ideii de trădare, îl pomenește pe Antonescu, făcind din el o problemă națională. Pentru derulă, sănt introduși cîțiva oameni politici din opozitie, lăsându-se însă ca vreo cîțiva politruci ("veterani", "scriitori", "foste funcționari de stat") să tragă concluziile dorite.

Duminică, după "Viața Satului", realizată în maniera sa caracteristică, inepuizabilul tovarăș Alexandru Popescu de la "economic" ne umple ecranul, după "Marele Jaf" (ce coincidență de nume!) cu un "mare specialist", care, nu-i săză, el nu face politică, dar nu ezită să declare precum că, iată, ce mai, liberalismul a dat un eșec răsunător încă din '29, anul marii crize mondiale, ca și neoliberalismul, că de-aia au pierdut social-democrații, că "au semnalat stînga și au virat spre dreapta", cum a făcut "o formă dearecare de la noi, care se declară socialistă și vrea să facă liberalism". (...)

Revine obsedantă ideea – nerostită, însă sugerată – a celei de-a treia căi, sub forma neadecvării la "specificul național" a reformei post-decembriste din România. (...)

III. Care sunt autorii pe care obișnuiați să-i urmăriți în revista "22" (în ordinea preferințelor)?

IV. Care sunt autorii pe care îi ati dorit publicați în "22" și îi înțîlniți rar sau deloc?

V. Ce rubrici noi v-ar interesa să aibă revista "22":

1. statul medical
2. astrologie (cât mai științific să fie)
3. yoga, tehnici de relaxare
4. sexologie
5. sport
6. numiți o rubrică dorită de dvs.

Abonamentele contractate la redacție nu se recalculează, indiferent de măririle de preț ulterioare.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTETI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 15, 16, 18, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi vor fi comercializate la prețul de 50 lei/ex. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei) precum și Edițiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei), "Alianța Civică" – "Forumul Democrației pentru ieșirea din criză" (40 lei).

Ne cerem scuze celor cărora, din lipsă de spațiu, nu li s-au publicat textele trimise la redacție. În limita posibilităților, vom încerca să răspundem personal. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

De ce vă scriu toate acestea? Pentru că am senzat că pe fondul dezastrelui educational și moral din țară, programatic întreținut de comuniști, au rezultat generații întregi de mediocrități, slab pregătite profesional, cu un orizont extrem de limitat.

Regimul actual, excrescență directă din cele anterioare, este perfect conștient de ce a lăsat în urmă, și profită de situația aceasta. (...)

Ce ar trebui să facă opozitia democratică, și în mod special intelectualitatea responsabilă și angajată?

– Să penetreze toate structurile sistematice mass-media și educațional, de unde să poată influența corespondențor impactul acestora cu populația

– Să promoveze acțiuni în plan economic, în asociere cu întreprinderi capabile și cinstiți, care să fie mediatisate înșine, pentru a voala imaginea "capitalistului-bisnătar" și a "capitalistului-exploataț" (...)

– Să impună în practica politică un limbaj și o conduită firească, care, mai mult sau mai puțin direct, să oblige diferențele segmente ale Puterii să-l adopte ("capitalism", "proprietate", "pluralism", "drepturile omului", "separația puterilor în stat"), pentru ca, astfel, să le obligăm să joace pe terenul nostru (implicit, să ajungă să sună suspect ideea de genul "intervenția statului în economie", "consens", "neimplicarea intelectualului în politic" și altele)

– Trebuie încreștenă ideea alternantei la guvernare, a alternantei și alternativei politice. Datorită slabei reprezentării a acestui concept, ne putem explica cel puțin parțial conservatorismul politic al lumii sășești, căreia i-a indus ideea că "dacă nu ieșe Iliescu, e prăpăd!"

– Discursul opozitiei să fie mai puțin criptic și scolaștic; el se adresează, în această formă, unor segmente ale societății deja convinsă însă, fatal, redusă ca număr. Mai multă abilitate în susținerea propriilor soluții și alternative, continuu ignorate de Putere, care susține pur și simplu că ele... nu există

– Trebuie activat tineretul, cea mai redutabilă și sigură armă a opozitiei, pînă la crearea unei numeroase clase de mijloc.

Din nefericire, tineretul nu pare a fi în totalitate conștient de interesele sale și de forță latenteră pe care o reprezintă. Marginalizind tineretul, actuala Putere și-a semnat anticipat decesul politic. El nu va înfrința.

Atenție însă la lideri gen Marian Munteanu!

În fața atitorilor opreliști și greutăți, îmi exprim neclintita convingere că, lăsind deoparte mici orgoli personale, opozitia va avea acea energie care va face din ea un bloc sudat și redutabil.

29 martie 1992

LIVIU PREDA,
șomer București

P.S. În seara de joi 1 aprilie, cînd introduce în plie această scrisoare, TVR anunță că Tribunalul Municipiului București a respins cererea de fuziunea PNL-AT cu PNL-CD.

O dovadă în plus că Puterea a ales definitiv calea confrontării pe toate planurile.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

HORATIU PEPINE

MINERIADA S-A SUBLIMAT ÎN CIFRELE MINISTERULUI DE FINANȚE

Pare ridicol să mai spui astăzi că în România e neocomunism. Încă din 1991, un observator atent venit din America sau din Europa de Vest ar fi ridicat din umeri la acenșă afirmație și ar fi tras concluzia că la noi limbajul politic e excesiv polemic și inapt să identifice problemele concrete care se pun în fața unei societăți în plină schimbare și deschidere. De aici și o anumită neîncredere în contestația abruptă, care nu are nici un apetit pentru nuanțe și discieri. În fața acestei presiuni din afară și dinăuntru, limbajul Opoziției înseși s-a relaxat, s-au improvizat de asemenea centre de reflexie politică, care își propun o abordare pragmatică. De această relaxare au profitat însă partizanii acțiunile puterii, care nu doar refuză să vorbească despre remanente ale comunismului, dar procedează în mod spontan la o deconstrucție a lui. Rezultatele constau în negarea paradoxală a unei evidente: comunismul, se spune, n-a existat. Prin urmare, lucrurile stau cam așa: după două rînduri de alegeri libere și după ce s-au întemeiat instituțiile de bază ale unui stat democratic, la noi s-au înălțat urmările unei dictaturi aberante. Și cu asta gata: în România nu e comunism și n-a existat vreodată. Au existat doar, ca să calchiem sintaxa unui poet, numai o mină de evrei sovietici, niște tancuri și niște kaghebiști care și-au propus distrugerea ființei noastre naționale. Au fost închisori, e adevarat, numai că tortionarii au fost evrei și unguri, iar dacă se nimereau printre ei și un român,

el era inevitabil mai omenos. Putem continua așa pe multe rînduri, arătând la sfîrșit că scopul acestui tip de discurs e recuperarea vinovătilor, discreditarea justiției umane și dobândirea mult visatelor și ipocritei reconcilierei naționale. Și totuși. După atâtă relaxare a limbajului e momentul să redevenim mai atenți. Pare poate ridicol, dar în România mai există încă un foarte viguros neocomunism. În ce constă el? Expressia lui cea mai precisă e conținută în chiar proiectul bugetului de stat pe anul 1993. Să luăm în discuție capitolul cel mai reprezentativ: capitolul destinat învățământului. Învățământul a primit 323 miliarde lei prin proiect și s-a mai obținut o minimă suplimentare de 32 miliarde. Cifrele par să nu spună nimic, dar e vorba de un buget de sărăcie, care va menține în viață instituțiile, fără să poată impiedica degradarea continuă a vieții scolare în toate compartimentele ei. Să vedem cine va avea cel mai mult de suferit. Până la începutul anului școlar următor, se spune în articolul aprobat, se va menține cuantumul burselor pentru elevi și studenți la nivelul actual. Leul se-devalorizează pe zi ce trece, de la încă mai se vor ridica subvențiile pentru o serie întreagă de produse de strictă necesitate, iar bursa studentilor rămîne la același nivel. Studentul român va fi obligat să-și bată capul cu procurarea mijloacelor de subsistенță și ne putem întreba ce se va alege din capitalul național de entuziasm și inteligență

silit să migreze prematur în sfera activităților lucrative. Profesorii nu au nici ei o situație de învidiat. Un profesor universitar cîștiga odinioară mai mult decât un ministru și avea un prestigiu social bine consolidat. Astăzi însă, ca în toată istoria comună, inteligența și competența sunt ieftine și, prin urmare, lipsite de valoare socială. E un lucru cunoscut prea bine de sociologi că circulația obiectelor este reglată nu doar de valoarea de întrebuitare, ci și de funcția prestigiu, dincolo de ceea ce se consideră a fi o necesitate sau uneori chiar lipsită ei. Or, la noi funcția prestigiu a producției intelectuale este egală cu înmulțirea cu unu. Ne oprim deocamdată aici, deoarece nu avem timpul de a enumera toate bolile învățământului și vieții intelectuale românești. Bugetul, a spus un membru al partidului de guvernămînt, este asemenea unui cozonac mic care trebuie împărțit la multe persoane. Este perfect adevărat. Problema este cum stabilești prioritățile. Este mai important să menții în viață o industrie extractivă nerentabilă și niste investiții himerică sau să contribui acum la renașterea vieții intelectuale românești? Deficitul bugetar proiectat este făcut din subvenții declarate și din cheltuieli de capital, care sunt în realitate o modalitate mascată de a subvenționa producția pe stoc. Se fac adică investiții în industria energetică, industrie care cumpără de

CRONICI POLITICE

fapt utilajele ce nu-și găsesc piață de desfăcere. Pentru cultură însă se aloca doar 13 miliarde lei, ceea ce înseamnă mai puțin decât bugetul Serviciului Român de Informații, care are însă și venituri proprii, nesupuse controlului parlamentar. Prin urmare, rămîne sau nu SRI un instrument de dominație politică? Pare ridicol să mai spunem în 1993 că în România avem un regim neocomunist, dar dacă vom compara veniturile lunare ale unui cercetător științific sau ale unui profesor de la Universitate, vom observa fără ceea mai mică exagerare că mineriada din 14-15 iunie 1990 se continuă, sublimată de această dată în cifrele Ministerului de Finanțe. E, la urma urmelor, o chestiune de valori. Acolo, în lumea largă, unde societatea funcționează mai bine, acest lucru se întimplă pentru că viața intelectuală este respectată și prețuită și pentru că inteligența este scumpă.

Apar momente când discursul analitic, care refuză să introducă un punct de vedere normativ, trebuie așezat provizoriu între paranteze. Discursul polemic are desigur dezavantajul că nu deschide perspective, ci doar conturează un conflict. Dar există și aici un avantaj care nu poate fi ignorat: acela că precizează cînteles și congulează energiile.

FUNDATIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

INSTITUTE FOR NEW DRAMATURGY
și FELIX MERITIS FOUNDATION

anunță

SEMINARIILE ÎN ARHITECTURĂ și SCENOGRAFIE 26 iunie-6 iulie 1993, Piatra Neamț, România

Aceste două seminarii își propun să ofere celor interesati (arhitecti, scenografi, coreografi și studenți la facultățile de profil) posibilitatea unor schimburi de idei și experiență cu artiști americanii de avangardă din aceste domenii.

Cele două seminarii vor consta din prelegeri și discuții pe teme date, ateliere de lucru propriu-zise și proiecții video.

Seminarul de arhitectură este condus de către dr. Greg Lynn, profesor asistent la Columbia University și d-na Heidi Gilpin, director IND și profesor la Universitatea din California.

Seminarul de scenografie se va desfășura sub conducerea d-lui Ping Chong, regizor și scenograf american cu o carieră de peste 20 de ani în teatrul de avangardă, și a d-lui Rob List - scenograf și director IND.

La fiecare dintre cele două seminarii vor fi aproximativ 20 de participanți din Europa și America.

Deoarece seminariile se vor desfășura în limba engleză, este absolut necesară o bună cunoaștere a acestei limbi.

Cei care doresc să participe sunt rugați să prezinte pînă pe data de 10 mai 1993, la unul din sediile Fundației Soros, următoarele documente:

- curriculum vitae în limba engleză
- adeverință de student sau fotocopie după Diploma de absolvire
- două scrisori de recomandare de la două personalități cunoscute din domeniul respectiv.

Cheltuielile pentru cazarea și masa participanților vor fi suportate de către Fundația Soros pentru o Societate Deschisă.

Pentru inscriere și informații suplimentare vă rugăm să ne contactați la una din următoarele adrese:

- București: Calea Victoriei 133, CP 22-196, cod poștal 71102, tel: (01) 6.50.63.25, 6.50.34.73
- Timișoara: Piața Operei 2, et. 3, cod poștal 1900, tel/fax: (0961) 3.61.94
- Iași: B-dul Copou 19, CP 1356, oficiul poștal 6, tel (0981) 4.72.41, fax: 4.71.00
- Cluj: Str. Galaxiei 2, cod poștal 3400, tel/fax: (0951) 5.01.60

Coordonator de program: Cristina Guseth.

Termenul limită de predare a formularelor: 10 mai 1993.

ION VIANU

INSULE PSIHIATRICE

În vastul arhipelag al Gulagului românesc există cîteva insule ale căror existență și identificări nu numai că sunt dificile, dar mulți geografi și ororii au chiar o anumită reticență în a le recunoaște existența. În această sumbră cartografie ne introduce Octavian Oloieriu prin mărturia sa pe care Televiziunea română a pregetat (mai preță?) să o reproducă pe ecranele sale și care ne parvîne deci prin revista "22" (nr. 160 din 25 februarie). Ne zguduieste destinul acestui om de oțel, adevărât erou aproape anonim într-o țară și un veac ce s-au obișnuit mai mult cu spectacolul șovânelilor. Aproape cincizeci de ani de suferință și refuzul oricărui concesie, iată o biografie care, chiar dacă este excepțională, merită totuși să restabilească o anumită incredere în caracterul românesc! Dar nu are rost să repovestesc eu aici peregrinarea tragică a lui Oloieriu. Vreau numai să atrag atenția asupra unei părți a martirului lui care s-a săvîrșit în limitele unităților psihiatriche. Mi se pare extrem de prețioasă această mărturisire, pentru că dovedește o serie de lucruri pe care anumite conștiințe continuă totuși să le refuze. Este vorba, mai întîi, de evidentul amestec dintre persecuțiile psihiatriche și cele care se petrec în sinul sistemului propriu-zis penitenciar, dar și de alternanța între detențiile succesive și sistemul de urmărire și supraveghere care era practicat

în lumea de coșmar a României comuniste. În existență victimei care refuză să se predea alternează episoadele psihiatricice și celelalte, dovedind perfectă lor sinergie. Este însă semnificativ și are valoarea unei demonstrații faptul că abuzul psihiatrico-politic nu intervine decât începând din anii '70, cînd stăpînirea hotărâște, așa cum amintește Oloieriu, că "în România nu există deținuți politici, ci doar declasați mintali, prizonieri ai unor influențe străine".

În sirul peregrinărilor psihiatricice, trebuie remarcat, nu există numai colaborare și conformism din partea psihiatricilor, ba chiar, se poate spune, există deseori o atitudine de protecție și înțelegere față de cel persecutat. Școala psihiatrică de la Inși, de pildă, aflată sub conducerea și influență aceluia umanist remarcabil și om de caracter care a fost profesorul Petre Brînzei, a refuzat explicit înregimentarea în slujba represiunii. Autoritățile trebuie deci să recurgă, pentru a obține calificarea lui Oloieriu drept bolnav mintal, la medicii spitalului-penitenciar Văcărești, care mărturi-

sesc deținutului că nu pot refuza cererea administrației de a-l stigmatiza în acest fel. Și urmează relatarea cutremurătoare a celor suferite la spitalul din Răducăneni, unde Oloieriu

și zece de alți deținuți psihiatrico-politici suferă nu numai detenția, ci și suferință fizică a unui tratament cu medicamente care, așa cum am mai avut prilejul să atragem atenția, poate fi echivalat, atunci cînd nu există o indicație medicală precisă, cu o adevărată

victimelor, care continuă și azi să se adune, după cum arată declarația lui Oloieriu. Putem să fim siguri că aceste mărturii ar fi încă și mai numeroase dacă nu ar interveni un sentiment absolut de înțele de podoare a victimelor acestui "tratament" care rămîne umilit, infamant. Este foarte trist că mediile oficiale psihiatric și justiția țării nu au găsit încă mijlocul de a condamna hotărît abuzurile și de a impune o desprindere limpede față de trecutul acesta dureros. Membrii Asociației sunt amenințați cu procese de "calomnie" și tirăș în fața comisiilor de disciplină, promovarea lor este înțixată și impiedicată etc. În schimb, figuri sinistre ale represiunii ridică din nou capul și emit pretenții de onorabilitate. Un spectacol destul de trist, care arată că de labilă și de șovânelnică poate fi restaurația morală de care avem atâtă nevoie. O altă restaurație, aceea a totalitarismului, este bine poruncită și foarte greu de impiedicat. Ar fi bine dacă acei membri ai corporației psihiatric care vor să se delimitizeze în mod categoric de rușinea colaborării sărăcășă, indiferent de apartenența lor la o asociație sau altă, să proclame desolidarizarea lor de călăi. Ar fi bine dacă, în sfîrșit, justiția ar găsi mijlocul de a defini abuzul psihiatric ca pe o crimă specifică regimului comunist, oferind astfel victimelor putința unei reabilitări morale, juridice, ca și despăgubiri materiale... Ar fi bine... Dar putem să ne întrebăm dacă aceste perspective, azi, în loc să se apropie nu se îndepărtează către un timp pe care nici măcar nu mai putem să-l întrevădem.

martie 1993

GIUNTA PISANO
- "Crucifix"

EVENIMENT • EVENIMENT • EVENIMENT • EVENIMENT

DIN PARLAMENT:

Veniturile ascunse ale SRI

Articolul din proiectul de buget referitor la cheltuielile pentru ordinea publică a părții, miercuri dimineață, o dispută aprinsă în Parlament pe tema veniturilor ascunse ale SRI. Dl. Radu Berceanu, deputat FSN, a arătat că SRI are în patrimoniu o regie autonomă cu profil agricol, "Pelendava", "ale cărei produse și profituri iau drumuri pe care nu le cunosc decât cei cățiva inițiați. Interesant este faptul că în proiectul de buget SRI nu apare cu venituri proprii. Or, ceea ce au încercat deputații FSN să demonstreze este tocmai faptul că astfel de venituri, odată ce sunt necontrolate, pot fi folosite în orice scop. "Neexistând un control parlamentar asupra SRI, nu există nici asupra acestor bunuri. Veniturile obținute trebuie să figureze undeva, însă la capitolul venituri proprii, în buget SRI figurează cu cifra 0", a remarcat dl. Petre Roman ca replică la afirmațiile d-lui Marin Stelian, președintele Comisiei de buget-finanțe din Camera Deputaților, care sustine că nu vede nimic ilegal în faptul că SRI gestionează o regie autonomă. Dl. Adrian Severin a ținut să menționeze că niciunde în lume serviciile de informații nu dispun de alte surse de venituri față de cele provenind din buget.

O cultură europeană în formă, dar antiromânească în conținut

Martă 6 aprilie, Parlamentul a dezbatut articolul 9 (cheltuieli pentru cultură și artă) al proiectului de buget. Dincolo de afirmațiile patetice privind situația actuală a culturii naționale,

unii reprezentanți ai majorității parlamentare au lăsat să se înțeleagă că, fiind vorba de un buget de criză iar renunțarea la subvenții în industrie imposibilă, nu se poate face mai mult pentru bugetul Culturii. Dl. Dumitrașcu, senator de Constanța, care a vorbit în numele Comisiei pentru cultură, artă și mass-media din Senat (Adrian Păunescu, președintele comisiei, fiind absent), a apreciat că s-au dat "sume mari Teatrului Național, sume ce nu ar trebui date pe experiente", avertizându-l totodată pe ministrul Culturii, dl. Golu, că "se creează la noi, acum, o cultură europeană în formă, dar antiromânească în conținut". În încheiere, dl. Dumitrașcu a cerut să se inceteze subvenționarea "instituțiilor care fac spectacole antiromânești, a producătorilor cinematografice care se duc peste hotără și promovează o cultură antinațională". D-na Agatha Nicolau-Ilieșcu a propus un amendament prin care se cerea suplimentarea bugetului culturii cu 1 miliard lei de la rezerva de stat aflată la dispoziția Guvernului. Aceasta a fost singurul amendament (referitor la suplimentarea bugetului) cu care dl. Florin Georgescu s-a declarat de acord. Amendamentul comisiilor de specialitate, prezentat de dl. Tepelea, privind suplimentarea bugetului cu 5 miliarde lei, desigur perfect argumentat, a fost respins de majoritari. Bugetul Culturii va fi deci de 14,1 miliarde lei. Comisiile de specialitate susțin că minimul necesar ar fi fost 18 miliarde lei.

Ministerul Sănătății nu se impiedică de legi

Martă 6 aprilie, în aceeași zi în care s-a votat bugetul pentru Sănătate, medicii din grupurile parlamentare ale Opoziției au organizat la sediul Camerei Deputaților o conferință de presă la care au fost invitați d-nii Dragoș Nicolescu, președintele Camerei

Federative a Medicilor, prof. dr. Ioan Bruckner, dr. Matei Guran, dr. Pavel Rosen și dr. Paul Grecu. Organizatorii conferinței au prezentat presei propunerea legislativă de înființare a Ordinului Medicilor, inițiativă aparținând grupului parlamentar PNTCD, susținută și de celelalte partide din Opoziție. Proiectul a fost depus la Departamentul Tehnic al Camerei Deputaților și înregistrat cu nr. 62/22 martie '93, însă nu a fost înaintat Comisiei de Sănătății și Ocrotirea Familiei, cum ar fi fost normal. În discuție a fost pusă și inițiativa Guvernului de a constitui, prin interpuși, un Ordin al Medicilor, al căruia președinte ar urma să fie ministrul Sănătății, dl. Iulian Mincu, inițiativă despre care se vorbea în lumea medicală, fără însă a se ști nimic precis. Cu atât mai mult că cît a precizat dl. Baranyi Francisc, pînă la acea dată, la Comisia de Sănătate din Camera Deputaților, al cărei președinte este dl. Baranyi, nu fusese depus nici un proiect de lege din partea Ministerului Sănătății.

În ziua următoare, miercuri 7 aprilie, se anunță la TV că din inițiativa Ministerului Sănătății a fost constituit Ordinul Medicilor din România, deși statutul acestuia a fost legiferat anterior în Parlament, așa cum era prevăzut în HGR nr. 220 din 30 aprilie '92. Modalitatea de constituire a acestui Ordin este în multe privințe opusă celei prezentate de grupurile parlamentare ale Opoziției cu o zi înainte. În primul rînd, cei care au participat la constituirea lui au fost nominalizați de Ministerul Sănătății dintră directorii de spitale (astfel, pe lista nominalizațiilor se găsesc și "faimosul" doctor Gorgos), directorii Directorilor Județene Sanitare etc. Apoi, deși dl. Mincu însuși susține că un astfel de Ordin trebuie să fie neguvernamental, Consiliul Național al OMR va fi compus, conform statutului, din: "trei membri desemnați de

Ministerul Sănătății, cîte doi membri din serviciile sanitare ale ministerelor cu rețea sanitată proprie, patru membri desemnați de către Academia de Științe Medicale etc.".

Președintele Comisiei de Sănătate din Camera Deputaților, dl. Baranyi Francisc, este de părere că OMR este ilegal constituit, atât timp cât el nu este legiferat în Parlament. Dar Ministerul Sănătății nu pare dispus să se impiedice de o lege.

RALUCA STROE BRUMARIU

DE CE A FUZIONAT FSN CU PD?

La conferința de presă din 8 aprilie a.c., FSN a anunțat fuzionarea sa cu Partidul Democrat. Dl. Constantin Vișinescu, președintele PD, a prezentat pe scurt activitatea acestui partid: la alegerile locale a obținut sub 3%, iar la cele generale nu a mai participat, în semn de protest față de legea electorală; PD nu este la prima fuziune, în cercare sa de a unifica forțele democratice din România; PD recunoaște programul FSN, care i-a influențat propriul program. În opinia d-lui Vișinescu, scopul acestei fuziuni este acela de a uni "revolutionari care reprezintă FSN cu victimele de ieri, pentru că numai din retorica aceasta va ieși o idee nouă". În viitorul partid, PD își va rezerva rolul de consilier "cu privire la noile forme de democrație", cîci "un partid nu e mic sau mare, un partid e important prin ideile lui".

Deși a apărut bănuiala că în spatele Partidului Democrat să arafă un nou Viorel Catarămă, din declarațiile de presă ale d-lui Petre Roman se pare că principalul capital al PD este numele său: FSN și-a propus ca la viitoarea Convenție Națională să-și schimbe denumirea, iar Partidul Democrat ar fi una dintre variante. (O.A.)

ECONOMIE

practic orice șansă de gradualism în reformă. Pentru că dezechilibrele aferente, combinate cu cele antrenate de reforma însăși, se vor fi accentuat într-o asemenea măsură, incit de hac nu le mai pot veni, desigur cu durerile corespondente, decit constringerile regulate ale economiei de piață. Tentativa de raportare la ce și cum ar fi trebuit făcut este inutilă. Ceasul înapoi în decembrie '89 nu poate fi dat. Trebuie pornit de unde ne aflăm. Să, față de situația creată, alte constringeri decit cele regulate ale economiei de piață nu mai sunt acum la dispoziție – indiferent că plac sau nu plac – pentru a îndrepta lucrurile spre un fagaș de ordine.

● Unica șansă:
constrangerile regulate
ale economiei de piață

Constringerile regulate ale economiei de piață sunt exact libertățile pe care aceasta le implică. Ceea ce se înțelege mai puțin este tocmai faptul că economia de piață nu înseamnă nicidecum întimplare sau numai libertățile și excesele ce pot decurge din acestea. Fiecare dintre libertăți este integral sau parțial o constringere pentru alta dintre ele. Sunt binecunoscute chiar și printre nespecialiști relațiile biunivoce prețuri-curș valutar, prețuri-salarii, inflație-somaj, salarii-productivitatea muncii, curs valutar-balanță de plăti, somaj-productivitatea muncii, privatizare-restructurare. De aceea, jumătățile de măsură reprezintă afacerea cea mai proastă. Pentru că lăsă cimp deschis uneia sau alteia dintre libertăți fară ca libertatea corelativă să și poată face simțit efectul compensator sau surgumător de excese. Încercarea statului de a înlocui aceea dintre libertăți care lipsește duce mai mult la încurcarea lucrurilor nerezolvind nimic, căci nici măcar de centralism nu mai poate fi vorba în mod concret, având în vedere că înseși jumătățile de măsură au deschis cutia cu libertățile ale economiei de piață. Șansa de reușită a statului în politica sa economică este legată exclusiv de o intervenție corectivă, făcută pe fondul în care toate libertățile economiei de piață există astfel incit una pentru cealaltă să fie factor regulator.

Momentul actual este al scadentelor jumătăților de măsură adoptate pînă acum. De aceea, unica șansă este oferită de un pachet de măsuri, intercorelate și introduse aproape simultan, care să întregească funcționarea instituțiilor și mecanismelor de piață. Ele privesc cel puțin prețurile, salariile, inflația, dobîndile, cursul valutar, circulația titlurilor funciare, privatizarea, restructurarea industriei, subvențiile. Să nu în ultimul rînd o viziune realistă asupra finanțării externe în nouă context politic internațional și zonal. În numărul viitor vom încerca o schită a acestui pachet minim de măsuri și o argumentare a utilității și corelației lor, măsuri a căror introducere ar putea urma prevăzutei retrageri a subvențiilor de preț la bunuri și servicii de consum. Momentul este crucial. Ar fi ultimul mare val de creșteri de prețuri. Dacă și după aceea inflația va continua, reforma va fi pierdută și nu dintr-un alt motiv decit din eroarea de a lăsa politicul să blocheze corecta abordare a economicului. Din păcate, atât în executivul cit și în legislativul actual preponderenți nu sint cei convinși că trebuie să evite această eroare.

● momentul actual în economie este cel al scadenței jumătăților de măsură adoptate pînă acum din considerante politice ● unică șansă pentru ordin, relansare și eficiență o reprezintă – indiferent că unora le place și altora nu – constringerile regulate ale economiei de piață, care nu sunt altceva decit libertățile pe care aceasta le implică, dar care acționează una pentru cealaltă ca factor compensator sau surgumător de excese ● politicul trebuie să scoată economicul din captivitate ●

Soarta reformei economice – indiferent că vrem sau nu – depinde de-acum de programul actualului guvern. Din păcate, perspectivele reformei rezultînd din acest program sunt legate nu numai de conținutul său – în sine pro-reformist, dar marcat de exitară și contradicții, de tentații etatiste –, ci și de șansele reale de aplicare. Acestea – analizate pe larg în numărul trecut al revistei ("22" nr. 13/1993) – sunt afectate atât de presiunile antireformiste ce pot veni din afară guvernului (respectiv din partea fedesiștilor și a peuneriștilor conservatori, a pesemistiștilor și peremistiștilor), cât și de lipsa de omogenitate a executivului însuși, unde, poate ca reflex al situației din cadrul partidului de guvernămînt și forțelor politice aliate acestuia din Parlament, există mai multe centre de putere, concepții și linii de acțiune. Efectul ar putea fi coborarea șâtachei reformei, ce se va realiza mult sub nivelul programului în sine.

Pericolul unui asemenea efect există și în cazul – de altfel puțin probabil – că nu vor fi exercitate presiuni antireformiste. Să există pentru că, oricum, în sinul actualului executiv și al celui său politic susținător din Parlament se manifestă ideea, care înținește puțini și nu foarte puternici oponenti, că este nevoie de o temporizare sau de un ritm mai lent în reformă și, în orice caz, de o reformă "graduală" la antipodul "terapie-soc" la care se consideră că s-ar fi recurs pînă acum. Ideea – chiar dacă nu exprimată în acești termeni – este prezentă și în strategia de program a guvernului, iar unul dintre partizanii ei cu rol însemnat este însuși președintele Iliescu.

● În România
nu s-a aplicat
o "terapie-soc"

Premisa unei asemenea idei este greșită. În România nu s-a aplicat "o terapie-soc", nici ca ritm și cu atît mai puțin ca amplioare a reforme. Dimpotrivă, predominantă a apărîntut jumătățile de măsură. Liberalizarea prețurilor nu numai că a fost partjală la demarare și nici acum nu s-a terminat, dar a fost declanșată aberant, fără liberalizarea "prețului tuturor prețurilor", adică a cursului monedei naționale. Cînd supapa inflației a fost deschisă, s-a încercat în mod anormal să fie menținută închisă cea a somajului. S-a acordat autonomie gestionară întreprinderilor de stat fără contrapartida delegării responsabilităților de gestiune. S-a adoptat legea fondului funciar fără a se stabili mecanismul legal și administrativ de circulație a titlurilor funciare (vinzare-cumpărare, arendare, ipotecare a pămîntului). Etc., etc.

Cu ce consecințe? Prețurile au explodat, dar nici vorbă de realizarea menirii liberalizării, adică de o redirecțiere a resurselor existente spre nevoile sociale autentice. Economia reală, rămasă neschimbătă, doar s-a mutat la alt palier, mai înalt, de prețuri. Introducerea abia într-un tirzii a cursului unic și a convertibilității limitate a facut ca procesul de căutare de către prețurile interne a unor repere în prețurile internaționale să fie încă la început. Între timp însă, devalorizarea monedei naționale s-a accentuat și a intrat cu inflația internă în cerc vicious. Folosind supapa deschisă a prețurilor, întreprinderile au aruncat asupra acestora toate carentele din propria activitate, nu

numai nefăcînd vreun efort de restrucțurare, dar nici măcar negîndind la aceasta. Sîi cînd încă firavale "bucle de reacție" și-au făcut apariția – totuși primele manifestări de economie normală care încearcă să se autoregleze după decenii de antieconomie –, somajul n-a mai putut fi zăgăzuit, dar, din păcate, cel existent în prezent, în ciuda dimensiunilor deloc neglijabile, rezultă din restrîngeri în sine de producție, și nu din schimbări de producție (adică din restrucțurare), neputind fi identificat cu acel așteptat râu necesar și neavînd nici șansă de a fi absorbit, căci doar schimbarea producției ar fi oferit și perspectiva creșterii acesteia tocmai în măsură în care ar fi reprezentat o comutare a resurselor spre nevoile sociale reale.

Prăbușirea constringerii politice, fără ca unica alternativă – constringerea economică – să-i fie pusă în loc, a lăsat întreprinderile de stat într-o criză de autoritate care a amplificat nebunul corupția, degradarea, delapidarea. Fără proceduri legale de desființare a CAP-urilor (doar doar astfel vor fi fost "salvate" de la condamnarea de către istorie), patrimoniul acestora a ajuns

ILIE SERBĂNESCU

Bătînd toba socialului, politicul ține prizonier economicul

obiect de fură, de distrugere voită, sau de rapt în favoarea unor demagogi de profesie de tipul mosierului peremist de la Butimanu. Fără titluri de proprietate, terenuri rămîn nelucrate și necultivate. Fără cadrul legal al circulației titlurilor funciare prin vinzare-cumpărare, arendare, ipotecare se opresc procesul de concentrare și centralizare a capitalului în agricultură, atât de necesar după fărămitarea extremității rezultînd din aplicarea legii fondului funciar, se impiedică lucrarea pămîntului de către cei în putere și doritori să-o facă, se blochează contractarea de credite (prin ipotecarea pămîntului) pentru achiziționarea de echipamente agricol, cu alte cuvinte, se obstrucționează dezvoltarea agriculturii, despre care se spune atîta că este înșâsi șansa întregii economii românești. Mai mult, culmea ridicolului, se încarcă pe ușa din dos reinvierea CAP-urilor.

● Si costurile sociale
au fost mai mari

"Terapie-soc" în cazul reformei românești este, deci, o poveste pînă care o agită, în scopuri politice, cei ce de fapt nu vor reforma. Discutînd în termeni viteză de desfășurare, reforma pare mai degrabă a fi mers prea încet și nu prea repede. Să cu atît mai puțin poate fi vorba de "terapie-soc" în termeni "cantității de reformă" administrată economiei. La trei ani și jumătate de la evenimentele din decembrie '89, în plan real, economia de stat – rămasă predominantă – nu este nici măcar la un început de schimbare a structurilor fizice, iar în problema-problemelor economiei românești – existența unui segment neviabil în industrie – nu s-a făcut absolut nici un pas deocamdată spre abordare și soluționare. Jumătățile de măsură la care s-a recurs au întrîzat reforma și au îngreunat-o. Chiar dacă inevitabil după o perioadă, practica însăși a revendicat și revendică "jumătățile de completare" – așa cum s-a întîmplat cu liberalizarea cursului valutar, cu deschiderea supapei somajului și cum probabil se va petrece și cu demararea circulației titlurilor funciare – între timp lucrurile se complică și, mai ales, se suporte costuri sociale în

Abjectie jurnalistică

Interviu de mai jos, cerut d-lui Mihnea Berindei de către d-na Alina Mungiu, noul redactor-șef al revistei "Expres", trebuia să apară, desigur, în revista respectivă. În numărul 15/1993 nu figurează interviul în cauză. Totuși există citate din el, răspândite într-un articol intitulat "Va fi PAC-ul deviat spre social-democrație?" și semnat Virginia Ghiță. Răspunsul d-lui Mihnea Berindei a fost, prin urmare, recepționat, dar nu a fost publicat, iar revista "Expres" nu a anunțat nici măcar publicarea sa în numărul următor. În schimb, teza preconcepță adoptată de "Expres" este afișată fără rețineri în titlul și textul d-nei Virginia Ghiță, dar și pe coperta publicației, unde stă scris cu litere roșii (sic!): "Fundații sociale franceze încearcă să deturneze opoziția română". De asemenea, editorialul d-nei Alina Mungiu, în perfect acord cu articolul amintit, se numește "Stînga își caută partid". În esență, "teza" este aceasta: falimentarul partid socialist francez are, prin dl. Mihnea Berindei, o coloană a cincea în PAC.

Tipul de jurnalism al "Expres"-ului nu ar mai avea nevoie de comentarii: faci susțineri grave fără dovezi și fără să-i lași "acuzatului" posibilitatea să se explice. Construiești totul pe rumori, pe posibilități și pe probabilități, n-ai informații, ci "informatori". Cind primești un răspuns – cerut, de altminteri – lămuritor și bazat pe fapte, îl omisi, refuzi să-i acorzi spațiul cuvenit și îți continuă netulburat demersul, influențind cititorul, căruia îl retrăs dreptul de a ști adevarul, prin titluri fară acoperire. Nu permiti "celeilalte părți" să se exprime altfel decât prin cîteva citate trunchiate și nu anunți nici măcar intenția de a publica răspunsul sau într-un număr viitor.

Spre a corecta, în măsura posibilului, efectele acestei absențe a oricărui reflex de deontologie profesională – crasă abjectie jurnalistică – revista "22", cu acordul d-lui Mihnea Berindei, publică integral interviul cerut acestuia de "Expres".

"22"

Dragă doamnă Alina Mungiu,

Intrucit presa românească abundă de informații asupra dvs. – nu se știe cît de adevărate – și intrucit am în față un asemenea material care trebuie verificat, vă rugă să ne transmiteți și punctul dvs. de vedere despre toate acestea. Sunt redactor-șef al revistei "Expres" și nu aș vrea să dau drumul unui articol în care să nu fie reprezentate toate punctele de vedere. Vă mulțumesc.

Cu stimă,
ALINA MUNGIU

1. Care sunt sursele de finanțare ale Fundației Est-Libertés?

2. Ați primit 250.000 de dolari de la Fundația SOROS, cărora nu le-ați prezentat un decont nici pînă la această

oră și care au ajuns parțial în fondurile destinate campaniei electorale a FSN? (mai precis, 700.000 de FF). Sau atunci ați donat această sumă din alte fonduri ale Fundației dvs.?

3. Ați organizat două întîlniri trilaterale între Nicolae Manolescu, Sergiu Cunescu și Petre Roman?

4. Care este legătura dvs. cu dl. Gilles Martinez și cu Fundația "Jaures" și este adevărată informația din Curierul Național că această fundație a finanțat PSDR, PAC-ul și FSN-ul printr-o asociație pentru administrația locală?

5. Într-un articol publicat în "22" după alegări opinați că FSN și PAC trebuie să se apropie. Vedeți această apropiere sub un steag social-democrat?

6. Dl. Cornelius Coposu spune că ați atras pe dl. Nicolae Manolescu în

contacte "nepotrivate" cu perdanții actualelor alegeri din Franța. Concret, care dintre întîlnirile d-lui Manolescu au fost organizate de dvs.?

7. Dl. Nicolae Manolescu a afirmat că dl. Cornelius Coposu vă detestă din pricina unui bunie al dvs. Aceasta este adevarul? (conferință de presă din 24 martie a.c.)

Stimată doamnă Alina Mungiu,

Tin a vă preciza în primul rînd că apreciez demersul dvs. În afară exceptiei notabile a revistei "22", sănătății singura publicație – sau mai precis singura jurnalistă a unei publicații românești – care a considerat potrivit să îmi ceară opinia într-o dezbatere care mă privește direct. Or, adresa și numărul meu de telefon sunt ușor de găsit.

In aceeași măsură însă trebuie să vă mărturisesc că întrebările dvs. m-au lăsat perplex. La o primă lectură rapidă mi-am spus că într-adevăr românii au o predilecție pentru suprarealism. Dar, la o a doua lectură, mai atentă, aceste întrebări m-au indignat din două motive.

In primul rînd din cauza tonului acuzator și injurios (nu găsesc alte expresii), mai adevărat unui interogator de poliție, ceea ce presupune o infracțiune, sau întrebărilor avocatului acuzării într-un proces, ceea ce presupune o inculpare. Este adevărat că dvs. precizați că nu știți că sunt de adevărat "informații" care circulă prin presă la adresa mea. Dar le alăturăți (întrebarea nr. 2) un zvon care, după cum ati avut bunăvoiță de a-mi preciza telefonic, circulă prin tîrg. Or, în România, care a devenit din păcate o tară a zvonurilor și care poate concura cu șanse reale pentru locul întîi în această categorie, au circulat și circulă pe seamă mea zeci de zvonuri, unul mai năstrușnic decît altul. Mi-ar trebui săptămîni întregi și kilometri de hîrtie ca să încerc să răspund la toate, acțiune de altfel perfect inutilă, căci zvonul generează zvonuri. Însă întrebarea dvs., aşa cum este ea formulată, nu mai aparține categoriei zvonurilor, ci calomniei; indicați sume precise și sugerăți o deturare de fonduri. Ea implică deci din partea mea o acțiune în justiție. Mi se pare deci indispensabil să precizați sursa sau sursele acestui zvon.

Ajung astfel la al doilea motiv al

indignării mele. Întrebările dvs., ordonarea lor, denotă o idee preconcepță, un adevărat proces de intenție. Poate mă înșel, vă lăsat poate influențată de "informațile" ce v-au parvenit și de zvonurile care circulă, și ati încercat o dispozitie "logică" a lor. Vă lăsat influențată însă pînă la a cita fals propriile mele afirmații din revista "22" (întrebarea nr. 5). Nu vreau să vă fac la rîndul meu un proces de intenție, dar

chestionarul dvs. sugerează, voluntar sau involuntar, montajul sau scenariul unui adevărat "complot socialist" în care nu sunt implicați numai eu, ci și PAC și președintele lui. De aceea consider acest preambul indisociabil de răspunsurile pe care mi le-ați solicitat.

1. Sursele de finanțare a "Asociației (nu fundației) Est-Libertés" – al cărei vicepreședinte sunt – sunt sursele normale de finanțare ale oricărei asociații cu scop non-lucrativ din Franța (legea 1901); cotizații, donații de la particulari sau întreprinderi, subvenții de la fundații și organisme de stat sau internaționale. Precizez că "Est-Libertés" a fost înființată la începutul anului 1993, de unde absurditatea părții a doua a întrebării următoare.

2. De ce de la Fundația Soros și nu de la C.I.A., K.G.B., Mossad sau, mai simplu, de la Internaționala Socialistă (presupunind că ar dispune de această sumă)? O singură dată, în august 1991, am solicitat și am obținut de la Fundația Soros o sumă de 6.000 (șase mii) dolari pentru completarea bugetului necesar unui program de contacte ale unor primari și alesii locali din România cu omologii ai lor din Franța. Alegările locale trebuiau să aibă loc în toamnă, ele să au tînăr în februarie 1992. Suma a fost utilizată după această dată în beneficiul exclusiv al alesilor Convenției Democratice. Raportul anual al Fundației Soros menționează de altfel această acțiune.

Deși urmăresc îndeaproape evoluția

EVENIMENT • EVENIMENT • EVENIMENT • EVENIMENT • EVENIMENT

Sindicale în primăvara Guvernului Văcăroiu

La mitingul din data de 12.04.1993, organizat de cele trei mari confederatii sindicale (CNSLR, Alfa, Frâția) au participat aproximativ 5.000 de manifestanți și nesfîrșite coloane de mașini, mobilizate de Sindicatul soferilor.

Printre vorbitori, de la o tribună amenajată pe platformă unui camion, în afara de d-nii Bogdan Hossu (sindicatul Alfa), Victor Ciobea (CNSLR) și Miron Mitrea (Frâția), s-au numărat și reprezentanți ai Sindicatului Liber din Comerț, un reprezentant al Asociației Somerilor din Timișoara și dr. Bogdan Niculescu (Sanitas). A fost prezent, de asemenea, un grup din partea sindicatelor din Reghin, județul Mureș.

Majoritatea vorbitorilor au ținut să precizeze că sindicatele organizatoare ale acestor manifestații de protest împotriva politicii guvernamentale nu sunt împotriva privatizării și a reformei, dar doresc un program economic vizînd o privatizare reală, condusă de oameni competenți atât din punct de vedere profesional cât și moral.

S-a subliniat că nu muncitorii duc industria spre faliment, ci absența unui program de privatizare pornind de la o estimare serioasă a capacitatii industriale românești și "nă-zișii manageri, care duc, în mod intentionat, o

politică de falimentare a întreprinderilor. Furtul este cel ce duce la somaj" (Bogdan Hossu).

S-a acuzat lipsa unei protecții sociale reale, faptul că nu se creează noi locuri de muncă pentru someri, salariile mici, nivelul de viață foarte scăzut al pensionarilor, faptul că în agricultură nu se oferă credite avantajoase.

Dr. Bogdan Niculescu a vorbit despre bugetul neadecvat unei adevărate reforme în domeniul sănătății.

Victor Ciobea a acuzat dezinformarea populației prin intermediul Televiziunii, ce continuă să fie aservită Puterii, prin reprezentanți precum cei doi "mediatori" ai discuțiilor recent televizate cu reprezentanții marilor confederatii sindicale. S-a menționat și starea deplorabilă a învățămîntului, lipsa de perspective pentru absolvenți, "astfel încât studenții părăsesc facultățile, iar unii preferă să emigreze".

Pe scurt, principalele revendicări au fost:

- o politică salarială bazată pe o analiză economică și socială serioasă;
- o privatizare reală în domeniul industriei;
- o protecție socială adecvată societății românești la ora actuală;
- asigurarea unui buget corespunzător pentru sănătate și învățămînt.

În cazul în care Guvernul nu poate face față acestor

revendicări, se cere demisia acestuia. Dacă situația nu va fi soluționată pînă la data de 20.04.93, se va declanșa o grevă generală. (R.I.)

Nostalgia "politicii străzii" este de stînga – a afirmat recent Stelian Tănase

Grupul celor patru demisionari din conducerea PAC (Stelian Tănase, Dan Grigore, Călin Anastasiu și Emil Tocaci) a convocat luni, la Centrul Internațional de Presă din str. Batiștei, o conferință de presă cu scopul de a-și expune "în mod unitar motivele reale ale demisilor din conducerea partidului". În deschidere a fost citită o declaratie a grupului, în care se preciza printre altele: "Sistem în dezacord cu stilul de conducere al președintelui partidului, dl. Nicolae Manolescu, stil care favorizează exercitarea de influențe străine, cu implicații în acțiunile și deciziile partidului pe scena politică românească". Acuzind conducerea partidului de intoleranță, cei patru semnatari ai declarării afirmă că decizia de prezentare a demisilor a fost luată și pentru a iniția o speculație privind "participarea la vreo competiție pentru putere în partid". Însă motivul principal al nemulțumirii grupului, după declarația

la

situatiei politice din Romania (lucrez intr-un grup de cercetare al Centrului National de Cercetari Stiintifice - CNRS - asupra evolutiilor post-comuniste in tările din Centru și Estul Europei), primele contacte pe care le-am avut cu responsabili politici din FSN se plasează exclusiv în perioada post-electorală (deci după septembrie 1992).

Insist asupra importanței pe care o acord cătărui sursei sau surselor întrebării dvs., cu caracter voit defăimător. Le voi transmite evident și Fundației Soros, pentru a întreprinde, de comun acord, împotriva acestor "surse", acțiunea în justiție ce se impune.

3. Pură fantezie. Pe dl. Petre Roman nu l-am cunoscut niciodată (dacă văd că "România. Cartea albă, 13-15 iunie 1990", tradusă după ediția franceză, apărută la Editura Humanitas în 1991 și al cărei coautor sănătății, văd înțelege de unde provin reticențele mele, deși este drept că dl. Petre Roman de astăzi nu mai este același cu cel din iunie 1990). Nu cunosc din cadrul FSN-ului decât doi actuali sau recenti membri din conducerea partidului: d-nii Caius Traian Dragomir și Adrian Severin, pe care i-am întîlnit, repet, după alegerile din septembrie 1992. Am asistat la o singură discuție cu dl. Sergiu Cunescu, la sfîrșitul lunii februarie 1993, la sediul PSDR. Nici un membru al PAC nu era prezent. Amonitățea dinsuși față de acest partid nu este de altfel un secret pentru nimeni.

Nu vi se pare absurd că ar trebui să vin eu de la Paris ca să organizez întrevăderi între niște oameni care, prin funcțiile pe care le detin, au atât de multă oportunitate de întîlniri în fiecare săptămână?

4. Îl cunosc și îl stimez pe domnul Gilles Martinet (nu Martinez), dar nu am relații de prietenie cu dinsuși. Avem însă multe cunoștințe comune în lumea intelectuală din Franța - printre cei ce s-au preocupat înainte de 1989 și se preocupă în continuare de situația din tările astăzi fost comuniste - și mai ales printre foști disidenți, dintre care unii, ca Bronislaw Geremek sau Adam Michnik, ne sunt prieteni comuni. Domnul Gilles Martinet nu are nici un rol în cadrul Fundației "Jean Jaurès", din care nu face de altfel parte. Deși el este președintele "Asociației pentru comunitatea culturală europeană", care a organizat în ultimii ani zeci de seminarii, pe teme diverse, în Franța și în tările din Europa Centrală și de Est. Printre altele, m-a ajutat să organizez, în iulie 1990, o conferință de presă despre evenimentele din 13-15 iunie, în care au participat mai multe persoane (victime desemnate "furiei" minerilor), ce se aflau atunci la Paris: doamnele Gabriele Adamășteanu și Mariana Celac și domnii Gabriel Liiceanu și Alexandru Paleologu. În momentul de

față el pregătește, în cooperare cu Fundațile Humanitas și Soros, o singură acțiune în România: un seminar despre privatizare în Est, prevăzut pentru luna mai, la care vor lua parte specialiști occidentali și est-europeni. Neavând nici o competență în acest domeniu și nici un rol în organizarea acestei manifestații, nu văd din ce se presupune (Cuvântul, Curierul Național) că voi participa la această acțiune sau la nu știu ce altele mult mai "subversive".

Am contacte cu Fundația "Jean Jaurès", cum am contacte cu numeroase alte fundații, asociații, organisme și foruri internaționale din Franța, din Occident, din Statele Unite ale Americii și din unele tări est-europene pe care le cunosc (Polonia, Ungaria, Bulgaria, Serbia, Albania), cele mai multe fără o coloratură politică, cel puțin "afățată". Lista este lungă, dacă vă interesează să vă putea detalia cu altă ocazie.

Cu majoritatea dintre aceste organizații am stabilit contacte înainte de 1989 - mai precis din 1977, cind m-am angajat în lupta pentru apărarea drepturilor omului în România. Interesul meu pentru evoluția situației din tările Estului a sporit treptat, devenind principala mea activitate din 1990 încoace (de aceea am pus pentru moment între paranteze către cerșetările mele de istoric al Imperiului Otoman). Activitatea mea este dublă: de cercetare (vă sănătăție zeci de studii, articole, interviuri despre situația din România înainte și după 1989) și de angajare pe teren, după criterii ce îmi sunt proprii și fără îndoială partizane (nu am ascuns niciodată predilecția mea pentru GDS, Alianța Civică sau PAC). Am organizat numeroase acțiuni de sprijin material sau organizatoric, de formare în diverse domenii. Un exemplu concret este sprijinirea constituuirii unei "Asociații a aleșilor locali din România", al cărei comitet de inițiativă a fost creat pe data de 6 februarie 1993. În prealabil am organizat, cu sprijinul "Mișcării naționale a aleșilor locali" (MNEL) din Franța, principala organizație de acest tip ce regroupează majoritatea primarilor și aleșilor locali de dreapta, a-lui Charles Pasqua, atunci numai președinte Consiliului general al Haut-de-Seine și președinte al grupului RPR din Senat și al primăriei Parisului, o vizită în mai 1992 a patru primari nou aleși ai PAC (domnii Viorel Oancea, primar al Timișoarei, Victor Săvulescu, primar al Ploieștiului, Paul Popovăț, primar al sectorului 2 și Călin Radu Ionescu, viceprimar al sectorului 5 din Capitală). În iunie 1992 l-am întîlnit în România pe dl. Alain Robert, secretarul general al MNEL, care dorea să-și facă o idee mai precisă și să știe locul despre funcționarea primăriilor. A urmat o nouă vizită în Franța, în ianuarie 1993, a-d-nei Cristina Carp,

responsabilă cu administrația locală în cadrul PAC, și a-d-lui Paul Popovăț. În timpul căreia au putut studia mai indeaproape activitatea MNEL.

Astăzi, domnul Charles Pasqua este ministrul de Stat, ministrul de Interni și al amenajării teritorial, iar în cadrul ministerului lui, dl. Alain Robert a fost numit șeful departamentului comunităților locale. El pot fi considerați adevărați nași ai "Asociației aleșilor locali din România", din al cărei comitet de inițiativă fac parte reprezentanți ai partidelor din CDR și din FSN.

Fundația "Jean Jaurès" nu are nici o legătură cu organizarea acestei organizații (care, între paranteze fie spus, nici nu poate primi ajutorare financiare sau materiale cit timp nu are o existență legală, un sediu etc.). Zvonul, evident răuvoitor, provine probabil din organizarea la sfîrșitul lunii februarie (26 și 27), în martie și aprilie (reținând că data de constituire a comitetului de inițiativă al asociației cu pricina este 6 februarie), a unor seminarii la primă-

dintă i-a fost afirmată fără echivoc de oamenii politici pe care a avut ocazia să-i întâlnescă în România, unde se află pentru a doua oară, sau la Paris, și reconfirmată cu pertinență de dl. Sergiu Cunescu, președintele singurului partid din România care face parte din Internaționala Socialistă (am asistat la această discuție - 26 februarie 1993 - singura ocazie în care am schimbat cîteva vorbe cu dinsuși). Dl. Gérard Collomb consideră - și în aceasta sunt în total de acord cu el - că unică garanție a unei evoluții democratice în România este opozitia actuală: CDR și FSN (cu ocazia vizitei de două zile, în februarie, el a avut o întrevadere și cu dl. Adrian Severin). De aceea, el a evitat orice contact cu FDSN și cu aliații acestuia.

5. Inexact. Citatele exacte din observațiile pe care le faceam, pe cald, în urma alegerilor din septembrie-octombrie 1992 asupra evoluției previzibile a situației politice din România sunt următoarele ("22", 15-21 octombrie 1993, nr. 41 (142), p. 12):

"(...) Pozitivă este și reducerea numărului de partide din parlament și spulberarea unei bariere mentale, evidentă pînă în preajma alegerilor, a unei viitoare colaborări, posibilă și necesară pentru dezvoltarea democratică a acestei tări, între Convenția Democratică și FSN. (...) Convenția nu poate exista și nu se poate extinde decât dacă se respectă, înainte de orice, noile realități politice. (...) Dar cel mai necesar, în momentul de față, cred că ar fi crearea unei uniuni de centru a forțelor democratice, care să reunească nu numai partide din Convenție - mă gîndesc în primul rînd la FSN, ca partid parlamentar, și apoi la cele care nu mai au o viață parlamentară, dar există prin aleșii locali".

Aceste citate nu permit decât o singură concluzie: că analiza mea a fost confirmată de evoluția ulterioară. Nu era vorba de nici o tendință de apropiere între FSN și PAC, ci între CDR și FSN, iar supozitia unei eventuale "devieri" a PAC-ului spre socialdemocrație este o pură speculație, fără nici o acoperire. Nu există nici o afirmație în vreun text semnat de mine care să permită o astfel de interpretare. Și nu obisnuitesc să spun ceea ce nu cred. Cred însă într-o evoluție spre o formă de social-democrație sau social-liberalism a FSN-ului și cred de asemenea că o forță de stingă autentică, fără nici o nuanță de comunism, este necesară în România, ca de altfel în orice democrație.

Nota redacției: La ultimele două întrebări ale "Expres"-ului, precum și la unele întrebări ale revistei "22", dl. Mihnea Berindei va răspunde în numărul viitor.

EVENIMENT • EVENIMENT • EVENIMENT • EVENIMENT • EVENIMENT

demisionarilor, ar fi "tentativă de a repila partidul pe poziții mai de stînga decât cele pe care ne-am aflat".

Întrebării fiind ce argumente concrete au în susținerea acestei afirmații, Stelian Tănase s-a lansat într-o lungă teorie privind motiunile doctrinare din PAC, cea civică-democrată fiind calificată drept "mai de stînga" specifică unui stadiu prepolitistic, trăind nostalgia "politicii străzii", iar Călin Anastasiu a adăugat că "o anumită parte a conducerii partidului, filiala Timișoara în special, să repile pe această moțiune, pe această jumătate de doctrină și a încercat contrabalansarea moțiunii civic-liberale". În continuare, Stelian Tănase a respins acuzațiile referitoare la legăturile domniei sale cu președintele Iliescu și cu grupul "Un viitor pentru România", afirmind că pe membrii UVPR nu i-a cunoscut decât după 1990, neavînd cu ei "mai mult de două întîlniri personale". Emil Tocaci și Dan Grigore au declarat că nu intenționează să participe la Congresul PAC. Dacă în cazul lui Stelian Tănase, Comitetul Național va reveni asupra deciziei sale (precizat Călin Anastasiu), "există și alte posibilități tehnice care să-i permită să ia parte la congres". Călin Anastasiu s-a referit, probabil, la intenția unor filiale ale partidului de a-i ceda lui Stelian Tănase un loc în delegațiile lor. S-a precizat de asemenea că nici unul dintre semnatarii "scrisorii de nelîndere" adresate d-lui Manolescu nu și-a retras semnatura. Citește poziția față de CDR, singurul care a exprimat un punct de vedere ferm în sensul rămînerii în Convenție a fost Emil Tocaci. (R.S.B.)

Valentin Silvestru - adversar al reformei în UNITER

Uniunea Teatrală din România, înființată la începutul anului 1990, cu un statut reflectînd momentul respectiv, încrește acum să și stabilască o nouă structură, adaptată nevoii de mobilitate în acțiune. În consecință, la recenta Conferință Națională (5 aprilie 1993), Biroul UNITER a motivat această necesitate prin schimbarea orizontului axologic al societății post-comuniste, prin retragerea treptată a statului din economie - și, inevitabil, din cultură - și prin experiența proprie în cei trei ani de la înființare. De aceea, a fost propusă structurarea activității pe proiecte și programe, în locul secțiilor profesionale (patru la număr, dintre care doar cea de critică teatrală funcționând efectiv ca atare), în concordanță cu modul practicat în Comunitatea Europeană, la ale căror rețele UNITER aspiră să se răcordeze. În dezbatările Conferinței, îndeajuns de furtunioase de altfel, împotriva sa venit îndeosebi din partea conducerii secției de critică, și a domnului Valentin Silvestru în special,

care, ulterior, într-o declarație făcută ziarului Adevărul, a numit reunirea reprezentativă a oamenilor de teatru drept o "parodie". În posida acestor înfruntări, din cei 59 de delegați (care reflectă proporțional compoziția profesională a uniunii), 49 au votat în favoarea schimbării. Rămîne, deci, ca prin noul statut să se definească exact noțiunea de om de teatru, ca membru al uniunii de creație, și să se înrînduască acțiunile viitoare doar în cadrul unor proiecte și programe, ce trebuie să angreneze împotriva profesioniștilor teatrale. Nu este exclus ca împotriva să continue și să se incerce chiar agresarea prin scindare (așa cum se întimplă peste tot, de la puternice partide politice pînă la firave ligi cu clîtușii membri), dar importantă rămîne decizia de recuperare a UNITER și a teatrului nostru la valorile și realitățile civilizației europene. (F.I.)

ERATA Articolul "Alianța Civică - de la miting la forum" din numărul 13 al revistei "22" a apărut nesemnat, dintr-o eroare tehnică. Autoarea lui este Gabriela Adamășteanu.

Luni 5 aprilie a.c., GDS a organizat o dezbatere privind reforma invățământului. Au participat: Liviu Maior (ministrul Invățământului); Sorin Ionescu (secretar de Stat, responsabil cu reforma); Gheorghe Stefan (fost ministru al Invățământului în guvernul Roman); Mircea Flonta (Universitatea București); Cezar Bărza (Institutul de Științe ale Educației); Ana Maria Sandi, Gabriel Ivan, Romulus Brâncoveanu, Ruxandra Marincoiu (Institutul de Științe ale Educației); Virgil Petrescu (Institutul de Construcții); Cornel Apostol Stănescu (Facultatea de Fizică); Marilia Ludu (Liceul german); Emil Moroianu (lector ASE); Florin Colceag; Gheorghe Lazărescu; Alexandru Burcin (profesori de liceu) și alte personalități.

Din partea GDS au fost prezenți: Mariana Celac, Magda Cărneți, Anca Oroveanu, Sorin Vieru, Gabriel Lilceanu, Gabriel Andreescu, Andrei Cornea, Aurelian Crăiuțu, Radu Bercea. Thomas Kleininger a fost mediatorul discuțiilor, din care (atât cît ne permite spațiul) reproducem cîteva fragmente.

După ce că bugetul invățământului este mic, el este și cheltuit ca un buget

THOMAS KLEININGER: Am asistat recent la o consfătuire pe problema manualelor în România și (nu pentru prima dată) am auzit ca un argument suprem, pentru eficiența Invățământului pe "stil vechi", invocarea olimpicilor. Considerați, d-le ministrul, că virfurile sunt semnificative pentru nivelul mediu al invățământului?

LIVIU MAIOR: La începutul lui decembrie am avut o discuție cu principalii colaboratori de la Institutul de Științe ale Educației. Consecințele acestei discuții s-au materializat în elaborarea acestui program (Reforma Invățământului în România. Condiții și perspective), care a fost difuzat tuturor inspectoratelor școlare, astfel că a început o discuție în jurul lui.

Programul de reformă debutează cu o constatare la care eu subscrisu în totalitate: Invățământul din România se găsește la ora actuală într-o stare critică. "Cartea albă" afirmă deschis că invățământul din România nu trebuie judecat după copiii olimpi, cîștigători ai competițiilor internaționale, mai ales că, printre fenomenele sesizabile în ultimul timp, se numără și reapariția analfabetismului în România. Nu vreau să spun că Invățământul românesc a fost o Hiroshima, dar a fost programat să scoată un anumit gen de om. Or, această formulă nu mai poate continua. Sîi aici trebuie să cădă punctul de greutate al reformei: posibilitatea dată copiilor de a nu termina ciclul școlar ca niște suprachinuți, candidați la somaj. Aș prefera formarea unui om de cultură generală.

THOMAS KLEININGER: Aș dori o precizare terminologică. Ați numit "cartea albă". În afară de aceasta, există un program de reformă sau aceasta este faza meditației teoretice în marginea reformei?

LIVIU MAIOR: Nu am plecat de la "cartea albă a Invățământului", o radiografia a stării invățământului. Pe lîngă programul de reformă, ea cuprinde practic starea actuală a Invățământului.

THOMAS KLEININGER: Aș dori să știu dacă este posibil un program al reformei invățământului, fără o conștiință a reformei globale a societății.

GHEORGHE STEFAN: Ați atins o problemă care mi se pare foarte importantă. Ministerul Invățământului nu poate porni singur la reformă, fără existența unui minim de condiții care să creeze un cadru. Societatea, în momentul de față, nu cred că oferă acest cadru.

Acest material este foarte bun pentru că ne-a arătat ce ne lipsește. Dar el nu conține strict și un program, pentru că eu cred că nici nu se poate face în acest moment.

O primă chestiune ar fi găsirea și diversificarea sursei de finanțare a Invățământului. Invățământul nostru este finanțat de la buget. Sîi nichieri în lume nu se cheltuiesc mai prost banii, decât banii bugetului. Acest buget, după ce că este mic, este și cheltuit ca un buget. Peste tot în lume există diverse surse de finanțare a Invățământului. În momentul în care sursele de finanțare se diversifică, se diversifică mecanismele de control. Sîi poste că acesta este primul cîștig. Numai că aici trebuie să colaboreze membrii Guvernului. Mecanismele asemănătoare trebuie să apară în domeniul sănătății, al culturii și în altele.

O a doua chestiune ar fi să avem instrumente independente de Putere, care să facă evaluarea. Evident, niște mecanisme rudimentare de evaluare există și acum: copiii primesc note, se fac statistici la sfîrșit de an, dar astă nu înseamnă evaluare.

A treia chestiune cred că ar fi organizarea comunităților locale, care să fie un fel de parlamente locale: să se autoorganizeze pentru a controla Invățământul, sănătatea, drumurile și.m.d. Toti acești trei piloni se află sub incidența aceluiași termen, care ar fi descentralizarea. Dar descentralizarea este un cîvînt care, spus numai, nu înseamnă nimic. Dacă lăuam anumite funcții ale ministerului și le dăm inspectoratelor județene, nu înseamnă că de fapt le-am descentralizat, ci că am creat alte centre. Dacă inspectoratele vor fi sigurele care vor decide în continuare și vor avea resursele de la buget și nimeni nu le va controla și nici nu vor avea instrumente de măsură – ele vor deveni iarăși niște centre. Există aşa-zisa autonomie universitară. Degeaba spui că universitatea este autonomă, dacă nu ai declanșat și mecanismele prin care ea să se poată efectiv comporta autonom. De exemplu, știu că ministerul, prin noiembrile decembrie, a cerut de la universității propunerile de reformare a invățământului universitar. Știu că acum există o dispută. Dar știu foarte bine că nici una dintre universități nu a trimis către minister vreo propunere. Spun astă pentru că a existat reacția inversă: s-au supărat acum că ministerul a avut o inițiativă.

THOMAS KLEININGER: D-le profesor Cezar Bărza, după cîte am înțeles, există o mare satisfacție față de "cartea albă", dar există și anumite rezerve. Deci aș insista pe soluții. Ce este de făcut mai departe?

CEZAR BĂRZA: Eu nu am soluții și nu cred că persoanele de față au soluții în genul celor pe care cineva le-ar putea oferi. Cred că trebuie să obținem ceea ce dvs. numeați cîștigătoare reformei. Nu e clar în primul rînd dacă societatea românescă are nevoie sau nu de o reformă. Sunt foarte mulți cei care consideră că școală a fost una dintre instituțiile eficiente. Cădem într-o impresie falsă din lipsa unor studii. Nu avem, de fapt, standarde naționale, de aceea nu știm exact calitatea invățământului românesc.

Soluțiile, după părerea mea, nici Guvernul, nici Puterea, nici Opoziția, nici specialiștii, nici opinia publică, nici sindicatele nu le pot da. Soluția trebuie construită în și cu societatea civilă.

Cit privesc medierea parlamentare, imi permiteti să evoc o situație penibilă la care a fost expus domnul ministrul al Invățământului. Sper să nu fac o indiscretie. Noi am difuzat această lucrare pentru care s-a muncit zi și noapte și ministrul Invățământului, la Parlament, a găsit-o în coșul de gunoi. Lucrarea a fost distribuită tuturor grupurilor parlamentare. Aceast lucru arată o atitudine. De aceea trebuie să convingem opinia publică că educația este una din cheile reușitei în această țară. Toate celelalte reforme depind de măsura în care putem, prin educație, să facem o schimbare socială. În ultima instanță, educația este o pîrghie a ceea ce numim tranzitie.

Există în program o parte care se numește Strategia reformei. Am schițat un program de strategie, de reformă, căruia ar trebui să-i urmeze niște programe operaționale. Există lansate opt programe ale reformei, eşalonate pe doi ani. Este, totuși, o marjă liniștită, în care putem avea niște certitudini.

LIVIU MAIOR: Am discutat deja cu IRSOP și urmează să facem un sondaj de opinie despre cum este percepătă ideea reformei în Invățământ. La primele contacte cu lumea școlii din județ m-am izbit de o răceală, provenită cred din temerea că

reforma invățământului ar fi ca reforma agrară, că vom împărti școlile cine știe cum și cui. Profesorul trebuie să-i oferă niște garanții: că norma lui va rămâne aceeași, că securitatea lui socială va fi asigurată și că programul de reformă nu-l va afecta cu nimic. Aceste lucruri îl vor face receptiv la ideea de reformă. Mareea majoritate a oamenilor, chiar și politicienii, o confundă cu legea Invățământului. Nu se face deosebere între o lege și un program de reformă, care conține în ultima instanță și legea.

THOMAS KLEININGER: Să nu ne ascundem totuși după deget, pentru că o adevărată reformă ar însemna o schimbare profundă. Îmi imaginez deci că profesorii vor fi afectați.

CORNEL STĂNESCU: Pentru a lichida tema de care s-a vorbit ar trebui enumerată pașii concreți ai reformei. Dvs. ați spus că normele vor rămâne. Dar acest lucru trebuie comunicat concret. S-a anunțat, destul de vag, că se va trece la patru ani la universitate. Deci eu, cînd vine la admitere candidatul, nu-l voi putea spune că urmează să facă patru ani și că pe urmă nu se știe exact ce va urma. Eu ar trebui să fac planurile la universitate în cunoștință de cauză. Sigur, este o sugestie în text, dar nu prea evidentă.

Dacă facem o socoteală exactă, se va vedea că aproape jumătate din viață omul o petrece în sistemul de educație. Astă înseamnă că, făcînd o curbă demografică, cam jumătate din populație este prinsă în sistemul de școlarizare. Or, tocmai acestui

Liviu Maior, ministrul Invățământului: "M-am gîndit să revenim la un examen de stat foarte dur"

vîrful este că o oră de matematică sau de orice altă materie, scosă sau introdusă, va crea la momentul respectiv probleme profesorii rămași someri sau lipsă de postură în rețea de invățământ. De asemenea, profesorii se tem de ideea de evaluare, pentru că nu știu dacă evaluarea va fi suficient de corectă. De altfel, am avut prilejul să consult un proiect de evaluare pe care Ministerul Invățământului lucrează în acest moment, și care este absolut pueril.

Cred că în ce privește reforma economică multe greșeli ar fi putut fi evitate dacă ar fi fost discutate democratic, în interior. În invățământ este chiar mai grav dacă se întimplă o anumită eroare, pentru că ea atacă generația tineră și un sistem extrem de fragil, sistemul educational – care poate fi foarte ușor distrus, dar foarte greu de construit. Trebuie să depășim momentul invățământului schizofren, pe care l-am avut pînă acum. Trebuie să plecăm de la ideea că avem copii deștepti și copii prosti, copii capabili și copii care au capacitatea neutralizată de către sistemul școlar. Olimpicii nu sunt utilizabili în sistemul nostru actual, pentru că nu s-a reformat ceva esențial: criteriul valorii. Cît timp n-o să se pună prea multă adevărată pe profesorul care este deosebit de bun, pînă nu există o grilă de promovare pe capacitate profesională, noi nu am vindecat niște lucruri vechi. Si atunci reforma noastră, în loc să vindece, să ar putea să creeze alte probleme. Domnii de la Institut pot confirma ce spun eu: practic, rata de infracțiuni juvenilă și de abandon școlar se dublează anual. Dacă noi nu vindecăm aceste răni să ar putea ca în patru ani să avem o treime din copii pe stradă, ceea ce va fi o catastrofă națională.

"După pînă, lucrul cel mai important pentru o națiune este educația"

GHEORGHE LAZĂRESCU: Pentru ca reforma să cîștige teren, cred că este necesară respectarea principiului coerentă. În opinia publică, reforma este uneori percepătă ca niște intervenții de moment, total imprăvăzibile. Ei se gîndesc la aspecte de felul cînd se va preciza programa de bacalaureat pentru anul viitor? Cînd se va preciza programa de admitere? Si se ajunge la situația ca un elev, întrebă ce așteptă de la reforma invățământului să spună: "Dar ce vrea reforma de la noi?". Coerentă ar însemna cunoașterea de la început de către lume și direcție în care se merge și a faptului că nu e vorba de niște intervenții de moment, ci de un sistem de modificări și intervenții.

ALEXANDRU BURCIN: Termenii în care este scrisă această carte sunt inaccesibili pentru noi, profesorii. Si ca atare, poate decepti, dar cred că trebuie o luptă crincenă pentru a reuși să se dea profesorului de la catedră sentimentul că eu, de pildă, sănătatea.

ANA MARIA SANDI: Nu trebuie să așteptă ca societatea să se schimbe în totalitate ca să începi cu educația, nici nu trebuie să începi cu educația. Ele se schimbă împreună.

Cînd e vorba despre o schimbare, populația se așază după o curbă gaussiană. Deci, în partea mai de jos am un 4% inovatori. Apoi am, să spunem, un 20% persoane care nu urmează. Apoi, un alt 30% persoane care sunt retinute, dar care le-a odată totuși urmează. Si apoi am refractarii. Deci nu mă pot aștepta niciodată ca toată masa profesorilor să fie de acord cu reforma. Dar trebuie să găsim oamenii care doresc schimbarea. Problema nu este că acești 4% nu există, ci că sunt dispersați. Se pot lansa niște programe și niște proiecte, cu o publicitate binevenită, ele pot atrage în jurul lor școli, profesori, circumscriptii. Aceste programe ar trebui să vizeze ceea ce noi am numit reforma de restrucțurare. În orice caz, ar trebui să meargă către o responsabilitate mai mare a profesorului. Dacă pun în centrul elevul – și să trebue să fie –, imediat ajung și la profesor. E necesară o descentralizare managerială. Directorii trebuie să aibă autonomie (relativă deocamdată) și un

● ANUL IV ● NR. 14 (10)

Învățămînt

consiliu care să li controleze. Legea impozitelor trebuie votată odată și-o dată, pentru a lăsa comunității locale să aibă mijloacele financiare, pentru că dacă banul vine dintr-un loc unde poate fi controlat, părintele aflat într-un consiliu al școlii altfel se uită la cum e cheltuit banul, la cum răspunde profesorul etc.

LIVIU MAIOR: În ce privește problema descentralizării, în Parlament, printre un lobby bine făcut, am reușit să păstreze resursele financiare la Ministerul Învățămîntului. Motivul care m-a determinat să recurg la această soluție, temporară, se datorează stării administrației locale. Administrația locală în România nu este constituită încă, ea nu are legi de funcționare, iar noi nu putem da banii pentru Învățămînt pe mîna unor primari care sunt gata să astupe gropile pentru a primi voturile la alegerile următoare, lăsind școlile în starea în care se găsesc. În momentul în care va exista o lege a bugetului local, acești bani vor putea merge spre comunități, care să-i administreze sub un control serios.

MARILIA LUDU: Mareea majoritate a profesorilor se află într-o stare de inertie, de amărăciu și de disperare. Iar reforma nu poate fi făcută decât cu profesorii buni, cu condiția de a li se da speranță că pot face ceea. De asemenea, este nevoie de o mai mare transparență. Eu cunosc Cartea albă, dar foarte mulți dintre colegii mei nu o cunosc încă. Proiectul de lege a Învățămîntului a ajuns foarte tîrziu la noi în școală. A stat afișat acolo timp de două luni și nu l-a citit nimeni. Sau, dacă îl citeau, se uitau doar la partea de salarizare. Nu că sunt meschini, ci că sunt disperați. Preocuparea oamenilor este cum să facă să le ajungă salarizul de la o dată la alta. Or, în asemenea condiții, ai nevoie de o doză de nebunie pentru a face știință.

In ce privește aspectul finanțării Învățămîntului, cred că ar exista o soluție destul de simplă: o lege clară a sponsorizării, cu avantaje foarte clare pentru cei care investesc în Învățămînt, care sprijină școli, care tipăresc manuale...

VIRGIL PETRESCU: Am creat motivația pentru școlile aflate în deficiență de conținut și de cadre didactice? Există la țară o motivație a "apostolatului"?

Dacă unitatea de Învățămînt devine persoană juridică, atunci are posibilitatea să se încadreze într-o viitoare lege a sponsorizării. Altfel nu. În clipa în care are un cont în bancă, în funcție de numărul elevilor de care dispune, și cind, pe de altă parte, execuția bugetară este cunoscută de oricine este interesat, lucrurile se schimbă.

GABRIEL LIICEANU: Voi începe prin a vă aminti, d-le ministru, locul cu totul de excepție pe care îl aveți în cadrul Guvernului. Pe statuia lui Danton de la Odeon scrie: "După pline, lucrul cel mai important pentru o națiune este educația". În vremea cind visam neputințioși ce să se face dacă ar fi ceea de făcut, în proiectele, în visele prietenilor mei era și cum am face noi o reformă a Învățămîntului. E foarte ușor să o faci cind stai într-o cameră, și foarte greu cind ajungi în situația de a o face. Cu toate acestea, există pentru orice lucru – și deci și pentru reformă – care discutăm acum cu toții – trei momente: unul al deliberării, unul al hotărârii și unul al faptei. Prima mea întrebare ar fi: în ce fază vă aflați dvs. sau domeniul pe care-l reprezentați? Al deliberării, al hotărârii sau al faptei?

LIVIU MAIOR: Cred că aș fi undeva între deliberare și hotărîre. Primele hotărâri luate – privitoare la Învățămîntul superior – s-au intors ca un bumerang împotriva noastră. Este vorba de structura care la politehnici și în Învățămîntul economic din România a fost respinsă categoric. Lucru care care m-a făcut să mă întreb că din ideea de reformă este reală și că este ea numai o intenție, chiar la nivelul lumii universitare. Am avut de curînd o discuție cu rectorii politehniciilor din România, la care am constatat că și dotarea cu calculatoare a politehniciilor este considerată reformă. Sigur, s-a ajuns pînă la urmă la un compromis, dar reacția a fost îngrijorătoare. Deci, de unde eram foarte decis, am început să ezit. Să nu din convinerea că eu voi reușii să rămîn ministru și

învățămîntului și să demarez o reformă a invățămîntului pe care să reușesc să o duc pînă la capăt. Așa ceva ar fi imposibil, pentru că este un proces de durată. Dar am vrut cel puțin să declanșez un proces de reformă care să nu mai poată fi dat înapoi. O reformă a invățămîntului din care să

Din prezentarea d-lui ministrului Liviu Maior, Consiliul Național al Reformei va fi format din specialiști în domeniul științelor, educației etc. (nu parlamentari însă), printre care Sorin Ionescu, Cezar Bărza, Nae Bedros, I. Bruckner, Nicolae Cajal, Ion Colojoară, Emil Constantinescu, N.N. Constantinescu, Ion Coteanu, Cătălin Croitoru, Florin Diaconescu, Petre Forna, Andrei Marga, Ion Neacșu, Viorel Nicolescu, Marian Papahagi, Andrei Pleșu, Dan Potolea, Mihai Radu, Eugen Simion, Octavian Stănișilă, Mihai Sora, Gheorghe Stefan, Eugen Todoran, George Văidean, Lazar Vlăsceanu, Alexandru Zub ș.a.

dispare cu totul dominantă ideologică. Indiferent ce culoare politică va avea viitorul ministrului învățămîntului, eu să-i creză lui șansa de a merge mai departe cu reformă. De aceea am apelat la Institutul de Științe ale Educației. Eu știu că Ministerul Învățămîntului nu este capabil să ducă singur o reformă a Învățămîntului de la început pînă la sfîrșit, pentru că trebuie să și gestioneze sistemul în funcție. Și atunci, trebuie să-mi găsească formule instituționale pe care să atâșez ideea de reformă.

Toată lumea venea la mine în cabinet și-l invoca pe Spiru Haret. Pînă cînd, într-o bună zi, mi-am comandat tabloul lui Spiru Haret și l-am pus deasupra biroului. Aceiași oameni au revenit în cabinet și din nou aduceau vorba despre Spiru Haret. Eu le spuneam: "Uitați-î, e aici, mă păzește". Și atunci, ei mă întrebau: "Dar cine este în tablou?". "Cum, domnilor, nu-l cunoașteți? Este Spiru Haret".

E în general un obicei al românilor, de a pune tot timpul rău în față, de a crea mereu obstacole. Dar această reformă trebuie începută indiferent ce se întimplă. Din toamna acestui an înființăm școala-pilot, cîte două de fiecare județ. S-a luat în discuție modalitatea cea mai bună pentru reformă. Și aici, d-le Liceanu, vă spun sincer că eșit. Lumea noastră a fost obișnuită să primească "pricazul". La Satu Mare le-am vorbit despre reformă, iar la sfîrșit, profesorii mi-au zis că nu le-am spus nimic concret. Eu nu sunt un sceptic prin natură mea, dar mă mai clatin și eu.

Învățămîntul nu se poate reforma cu manuale vechi

GABRIEL LIICEANU: Spun că ne aflăm preponderent în fază de deliberării. Acest lucru, legat nu numai de domeniul Învățămîntului, este, bănuiesc eu, dezgăperit pentru subconștientul populației. Lucrul cel mai grav este această paralizie a acțiunii colective, ca și cum nu am fi ieșit dintr-un cutremur, ca și cum am avea tot timpul în față noastră. Există însă o voînță a reformatorului. Dvs. spuneți că e greu să lucrezi cu oameni inertă care să-uașteptă să primească lucrurile. Sigur că așa este. Dar, pe de altă parte, există lucruri care depind exclusiv de voînță reformatorului, în care parcursul acesta – deliberare-hotărîre-fapă – poate fi scurtat. Există, de pildă, un domeniu în care lucrurile depind numai de voînță ministerului: manualele. Ce impiedică ministerul să anunțe condițiile unui concurs al diversificării manualelor? Pentru că oricind se pot fabrica manuale noi dacă dvs. dați, nu legea, dar poate decretul în condiție căruia manualele să se diversifice. Învățămîntul nu se poate reforma cu manuale vechi. Este tot un cerc vicios. Se vorbea despre educatorii care trebuie educati. Cu ce să fie educati dacă nu cu niște manuale noi?

E nevoie chiar de șase ani ca să faci un manual acceptabil de școală?

CEZAR BĂRZA: Reforma Învățămîntului nu înseamnă schimbarea manualului. Ar fi o foarte mare greșeală să credeți că ceea, pentru că pînă la manual există un proces, trebuie o programă nouă. Dvs. nu-ăi subînțeles-o. Ați spus: "Scoateți un manual la concurs". Să nu facă ministerul așa ceva, că face cea mai mare greșeală și un rău făcut e mai greu de îndreptat. Mai ales acum, cu liberalizarea, competiția poate ascunde foarte multe capcane. Nu ne trebuie orice manual, pînă la manual trebuie definite niște structuri. Nu-i indiferent dacă Învățămîntul românesc va avea opt sau nouă clase. E o mare dezbatere și nu s-a lămurit încă acest lucru. Autorii de manuale sunt mulți și, după cîte cunoaștem noi, Ministerul Învățămîntului are în plan (fortat și de niște presiuni ale Băncii Mondiale, ale unor surse de finanțare) ca din 1995 să se înceapă primele concursuri naționale de manuale. Deci, dacă în '95 se incepe concursul național de manuale, ne rămîne o marjă de timp, nouă, cel angajații în această întreprindere mare care e educația, să pregătesc programe și manuale experimentale. Deci n-ăs vrea să impună, cu autoritatea dvs., această idee. Ministerul Învățămîntului, făcându-ne un rău mai mare decât cel care este acum.

ALEXANDRU BURCIN: Ierăzi-mă, au trecut trei ani. E nevoie de șase ani să faci un manual acceptabil?

CEZAR BĂRZA: Noi, în România, trebuie să introducем idea de set de manuale: un manual al elevului, un manual al profesorului, un caiet de exerciții și un caiet de evaluare. Nu se poate să creezi așa ceva, dintr-o dată. Trebuie pregătită editură de specialitate, nu avem oameni de specialitate, trebuie să formăm.

GHEORGHE STEFAN: Nu, nu-i corect. Eu cred că dl. Liceanu poate să facă un manual foarte bun, respectând toate criteriile. Dar cred că nu e momentul economic pentru asta. Cînd spun economic nu mă interesează că dl. Liceanu este un foarte bun manager și că are oameni foarte capabili să facă manuale. Dar ideea este de a nu grăbi nîște lucruri pe care după aceea le îndreptăm mai greu.

Înainte de război era foarte simplu. Ministerul scotea la concurs ideea unui manual, ieșea două-trei și se spunea: oricare din aceste trei sau cinci manuale este bun. Și profesorul la catedră le recomanda. Cinci din acele manuale au venit să fie scrise pe ele "Cu avizul Ministerului Învățămîntului". Cine vrea să mai scoată și altele, e treaba lui. Dar ministerul punea acest aviz numai pe cîteva.

SORIN IONESCU: Noi considerăm că nu ne putem lansa înainte de '94, cînd vom face primele concursuri. În distrugerea monopolului editării, pentru că de fapt despre asta este vorba. Trebuie să acceptăm și ideea etapizării. Programele trebuie să preceadă manuale.

GABRIEL LIICEANU: Adineorii am vrut să spun un lucru simplu și a ieșit cu totul altceva. Evident că trebuie să existe programe; cum altfel să faci un manual? Această programă este caietul de sarcini al concurrentului. Avind programă în față, orice editură poate să facă un manual. În final, ministerul aproba primele două sau trei, care devin manualele recomandate de minister. Evident, cîstigă editura care scoate manualul cel mai frumos, cu conținutul cel mai bun și de cea mai bună calitate. Astăzi tot. E simplu. Dacă eu, editura "Humanitas", sunt în stare să cîștig un anume manual, foarte bine, voi cîștiga și bani, pentru că în principal trebuie să cîștige cel care face manualul. Nu-i nici o rușine.

LIVIU MAIOR: Liberalizarea pieței pedagogice nu înseamnă altceva decît aceste concursuri de manuale și eu doresc foarte mult acest lucru. Deci va trebui să recurgem la această elaborare a programelor. Am discutat în minister cu inspectorii generali, i-am rugat să-și constituie la nivelul fiecărui

(Continuare în pag 10)

● chiar și politicienii confundă reforma în învățămînt cu legea învățămîntului ● copiii

nu mai trebuie să termene școala ca niște supratehnicieni, candidați la somaj ● raportul numit "Reforma învățămîntului în România" a fost găsit în coșul de gunoi al Parlamentului ●

profesorii se tem de reformă pentru că se tem să nu dispară posturi și că evaluarea nu va fi corectă ● de curînd a reapărut analfabetismul, așa că învățămîntul românesc nu trebuie judecat după copiii olimpiici ● trebuie ca evaluarea învățămîntului să fie făcută de instituții independente de Putere ● și așa ajungem la descentralizare ● să plecăm de la ideea că avem copii deștepți și copii proști ●

învățămîntul să-și găsească alte surse de finanțare decît bugetul ● cît timp n-o să prețuim profesorii foarte buni, nu vom putea reforma nimic ● anual, se dublează rata de infracțiune juvenilă și abandon școlar ● daca

nu vindecăm vechile răni, s-ar putea să avem 1/3 din copii pe stradă, ceea ce ar fi o catastrofă națională ● reformă

trebuie să crească responsabilitatea profesorului ● proiectul de lege a învățămîntului a stat mult timp afișat, dar nu l-au citit decît cei ce se uitau la partea despre salarizare ●

oamenii nu sint meschini, sint disperati ● am creat la țara motivația "apostolatului"? ●

"după pînă, lucrul cel mai important într-o națiune este educația" ● ca ministru al

învățămîntului nu voi reuși să stau destul ca să duc o reformă pînă la capăt ● dar cel puțin am vrut să declanșez un proces care să nu mai poată fi dat înapoi ●

Reforma în învățămînt

● abandonul școlar va fi destul de mare ● în școlile noastre se predau de multe ori manualele, nu disciplinele ● trebuie să se dea fiecarui student posibilitatea să obțină două diplome în cinci ani ● propunerea de reformă a fost apreciată pozitiv la Bruxelles, dar la București a fost respinsă ●

(Urmare din pag. 9)

Inspectoratul comisiei din cei mai buni profesori, care să vină cu propunerile de programe școlare. Ne lovim însă de legea învățămîntului. Nu știm care va fi durata învățămîntului. De aceea nu ne putem apăsa să scoatem un manual și să ne trezim că învățămîntul e de opt ani și nu de nouă, fiindcă abandonul școlar, după învățămîntul obligatoriu, va fi în mod sigur destul de mare. Mai ales în mediul rural, unde din cauza inexistenței mijloacelor moderne de a face agricultură, țărani își folosesc copiii să lucreze alături de ei, ajungând în perioada interbelică. Deci va trebui, în învățămîntul obligatoriu, să le dăm o pregătire pornind de la premisa că mulți dintre ei nu vor mai face liceul.

Examenele trebuie să selecteze elevii care gîndesc

MIRCEA FLONTĂ: Trebuie restabilită autoritatea, personalitatea și responsabilitatea profesorului. Nu trebuie să uităm că profesorii au fost supuși 30-40 de ani unui dresaj. Noi avem programe suprareîncărcate, excesiv de ambițioase, dar nu reusim să concentrăm atenția asupra lucrurilor elementare. Cred că și dă. Liceanu are dreptate: atât timp cât avem programele și manualele pe care le avem, nu putem ieși din această situație. Elevul nostru are o cantitate de informații pe care o înmagazinează pentru examene, verificări, dar capacitatea lui de a aplica aceste cunoștințe este foarte redusă. Trebuie deci să schimbăm lucrurile printre un învățămînt mai interogativ și mai critic. Pentru că, în realitate, numărul de lucruri pe care trebuie să le stie un absolvent de liceu este mult mai mic. El trebuie să știe unde să caute, cum să se orienteze, pentru că de aceea există calculatoare. Nu trebuie să bâgăm în mintea elevului niște lucruri pe care după examene le uită. Manualele ar fi un instrument pentru a obține o schimbare. Nu cred că pentru a face un bun manual de filosofie trebuie să ai neapărat o programă foarte elaborată. În momentul de față, la Editura pedagogică este deja predat un manual de filosofie, cu totul altfel decât cele de pînă acum. În toamnă să vedem cîte neplăceri va produce această carte acelor profesori de filosofie care de fapt nu predau filosofie, ci predau manualul de filosofie existent. În școlile noastre de multe ori se predau manualele, nu disciplinele respectivă.

În al doilea rînd, examenele de admisie la facultate trebuie făcute în așa fel ca numai elevii care gîndesc să fie competitivi.

În al treilea rînd, cred că în curînd o să vină vremea când vor trebui folosite oportunitățile (cel puțin în marile orașe) pentru a face selecția. Sigur, vor fi mult mai mulți doritori de posturi decât posturi existente. În universitate trebuie să distingem un învățămînt de bază care trebuie redus la minimum, după părere mea, nu mai mult de doi ani. Scoala superioară pregătește pentru meserie, pentru activități care se desfășoară într-un cadru oarecum standardizat. Există și un statut al profesiei: inginer, constructor, medic, jurist. În timp ce universitatea pregătește în primul rînd pentru știință și pentru activitate independentă. Profesor de liceu nu e o meserie, după părere mea, ci este o activitate. Profesor de liceu este un om care are personalitate intelectuală, interes și plăcere pentru carte. Or, universitatea trebuie să dea posibilitatea acestor oameni, cel puțin în doi ani de zile, să se exercite asupra unor direcții ale domeniului, care în funcție de preferințele lor

sunt mai accesibile sau care le dau posibilitatea să obțină performanțe superioare. Nu trebuie să ne propunem să învețe lucrurile de la A la Z. Absolventul universității poate deveni profesor, poate ajunge în mediile de informare, poate ajunge în activități culturale, poate ajunge în cercetare și.m.d., iar noi trebuie să-i dăm posibilitatea să-și dezvolte aceste facultăți. și atunci, aş vrea să spun un lucru care mi se pare foarte important: 4 sau 5 ani? Eu sunt pentru următorul sistem: 4 ani pentru o diplomă. Dar cred că, la universitate, principalul trebuie să devină posibilitatea fiecarui student, la alegere, de a face în 5 ani două diplome. Noi, la Filosofie, avem deja un proiect de integrare a învățămîntului umanist în universitate în acest sens: cu o diplomă principală și cu o diplomă complementară în 5 ani. Sunt convins că un profesor care a făcut două diplome este un profesor mult mai bun decât cel care a făcut o diplomă. Iar pentru anumite domenii este absolut esențial. Nu am găsit în Germania, niciodată, un singur profesor din filosofie care, întrebăt ce a studiat, să răspundă: filosofie. El a studiat filosofie și istorie, filosofie și lingvistică, filosofie și fizică, filosofie și engleză și.m.d. Astă dă posibilitatea și să se adapteze într-un sistem elastic, dar și altă factură intelectuală.

Mai există o chestiune foarte importantă: selecția universitarilor. În momentul de față avem următoarea situație: angajăm un preparator suplinitor, după ce l-am angajat suplinitor deschidem un concurs în care el este deja pe post, apoi devine preparator titular și în momentul acela, după o vorbă cunoscută a lui Napoleon, "are bastonul de profesor în rană".

Dacă nu se ceartă cu șefii, va svansa și va ajunge profesor. Esențial este să creăm o serie de vâmi, unde unul să cîștige, ceilalți să piardă.

ION HÄRJOABA: Primul lucru pe care l-am făcut, venind de la Iași, au fost întîlnirile cu absolvenții, ca să văd înțelegea impactul reformei în Politehnica, pentru că la învățămîntul tehnic era marea problemă. În urma întîlnirii de la Brașov a rectorilor și decanilor din învățămîntul tehnic ne-au fost înaintate două variante, din care am ales-o pe cea pe care am considerat-o eu a fi cea mai bună. Am fost la Bruxelles la o întîlnire cu specialisti din toată lumea, care au prezentat structuri. Am prezentat și noi structura de la noi. S-a apreciat că este o structură sănătoasă. Recent, m-am intors de la Consiliul European, unde am prezentat acest lucru și în fața Comitetului pentru învățămînt Superior și Cercetare Științifică. Noi ne-am propus să începem această reformă cu 1993-94, pentru a nu tulbură lucrurile. Am avut impresia că aveam în față un grup de bolșevici. Mi-am agitat studenții, au trimis la mine conducătorii de ligi... Eu de aceea am discutat cu proaspetii absolvenți, pentru ca să văd cum gîndesc și ei și am ținut cont deci de ce au spus ei. Dar sunt foarte trist să constată la acest nivel un comportament din care rezultă că nu există o responsabilitate socială. Acești oameni nu gîndesc în contextul necesităților societății noastre. Sunt domnați de interesul meschine. Săptămîna aceasta au amenințat cu grevă generală dacă noi continuăm

cu reforma. Deci la Bruxelles a fost apreciată pozitiv, iar aici nu e bună.

THOMAS KLEININGER: Din raport rezultă clar că reforma învățămîntului este o condiție a integrării în structurile europene. Dacă nu o facem, cădem în Asia.

VIRGIL PETRESCU: D-le ministru, pecețea dvs. negativă, dramatică provine din faptul că indiferent ce conținut ar fi avut ceea ce propuneți, a fost propus imperativ. Astă este o problemă care a deranjat. De ce nu cereți acest lucru ca propunere și nu ca impunere?

LIVIU MAIOR: Fiecare profil și-a făcut o structură pe care ne-au propus-o și pe care noi am acceptat-o. Singurul caz a fost la Politehnica, unde s-au făcut două, ei nelulnd o decizie. În acest caz am ales noi formula pe care Comunitatea Europeană ne-o impune. Neacceptând această formulă, polитеhniciile nu mai intră în Tempus.

GABRIEL ANDREESCU: Am în mintă o revistă care mă fascinează de două zile, de cînd am descoperit-o: *Opinia națională*. Este publicată de fundația "România de mină" și condusă de șase colegii. Colegiul pentru reformă și relansarea economiei naționale cuprinde: acad. Alexandru Bărlădeanu, acad. N.N. Constantinescu, prof. dr. Constantin Ionete, prof. dr. Mircea Druc și alții cîțiva. Sau, un alt exemplu, Colegiul pentru problemele culturii și artei are printre membri pe Grigore Vieru, Paul Everac, Dinu Săraru, prof. dr. Ion Dodu Bălan, Alexandru Piru, Alexandru Tănase, prof. dr. Gheorghe Cazan, Ion Tudose. Revista are drept

ministri ai Educației din mai multe țări. Această evaluare și acordare se va face periodic, din 5 în 5 ani. Cred că această legă (la aplicarea căreia eu în foarte mult) va rezolva multe din problemele care, de fapt, sunt conflicte de interese. Nicăieri în lume un profesor la o universitate de stat

nu are dreptul să predă și la o universitate privată. Nici o țară din Europa nu are atîțea universități private ca România. În Ungaria sunt trei universități în care se desfășoară cursurile prin apartamente, anatomia se face pe planșe, ginecologia cu păpuși... Vă dată seama ce înseamnă să intră pe măna unui astfel de doctor. M-am gîndit să schimbăm sistemul de examen de stat în România și voi apela la aceeași comisie superioară de atestare. M-am gîndit să revenim la un examen de stat foarte dur. Să fie 5 profesori care să-l examineze pe rînd pe candidat. Examensul de stat trebuie să se dea la universitatea de stat și nu la cele particolare. și vom avea măcar convingerea că dăm niște diplome pentru că sunt bine pregătiți. Din alt punct de vedere, universitățile particulare nu au beneficiat de nici un fel de sprijin material din partea Ministerului Învățămîntului.

Nu vreau să fac nici un fel de pronostic, dacă această lege va trece prin Parlament. Știu că sunt în Parlament părții ai unor studenți la universități private. Noi, Ministerul Învățămîntului, ne lovim mereu de interese personale și de grup. Șeful unei instituții foarte importante din România mi-a telefonat și mi-a înșirat patru universități private la care predă, întrebîndu-mă că suntește la universitățile acestea să rămînă după programul nostru. Dacă legea ajunge acolo unde este el șef, nu știu ce se întîmplă. Cred deci că ar trebui să fim judecati mai cu blindete. Noi suntem între ciocan și nicovală. Universitățile particulare cunosc deja proiectul, pentru că primesc tot felul de ecouri și amenințări, ni se spune că e amestecul statului, dirijism, că vrem să distrugem învățămîntul privat. Sunt 84 000 studenți la ora actuală înscrîși în întregul sistem – de stat și particular. Sper că acum i-am descurajat și nu vor mai înființa altele noi. Brăila, imi pare râu, a rămas fără universitate, Turnu-Severin de asemenea. Dar presupunem asupra noastră este foarte mare.

GHEORGHE ȘTEFAN: În toate instituții de învățămînt superior studenții au 30 de ore pe săptămînă în programul obligatoriu. Or, este clar că pentru fiecare oră obligatorie el trebuie să aibă cel puțin încă una, dacă nu una și jumătate, pentru a ajunge la formarea propriei reprezentări. Astă înseamnă că ajungem la 60-75 ore pe săptămînă, ceea ce mi se pare mult peste numărul de ore la care un creier normal poate da randament. La Washington, un profesor mi-a spus că are două ore pe săptămînă normă didactică și că nu mai poate face cercetare. Evident, m-am mirat. El mi-a spus: "Să știi că eu le dau studenților mei lucrări. Iar la acele lucrări eu nu pot să le dau o notă, fără să le spun ce au greșit. Și, de multe ori, textul pe care eu îl scriu studentului e mai mare decât textul lui. Deci în aceste condiții eu nu am timp". În momentul în care vom ajunge la așa ceva, înseamnă că într-adevăr vom fi făcut o reformă.

THOMAS KLEININGER: În încheiere, aş dori să ne faceți un scenariu al unei desfășurări optimale a reformei. Cind veți propune legea învățămîntului? Cind veți depune în Parlament? Cind credeți că va ieși și cind vom avea deci un curriculum pentru fiecare materie?

LIVIU MAIOR: Proiectul legii învățămîntului a fost discutat. Acum el se rescrie și comisia parlamentară pentru învățămînt a ajuns la articolul 60. Ea speră să-l termine în luna aprilie.

THOMAS KLEININGER: Vă propuneți să faceți programele înainte de a avea legea?

LIVIU MAIOR: Programele școlare trebuie făcute indiferent dacă legea vine sau nu. Toată lumea dorește un învățămînt ideal. În 1861, Barbu Catargiu a tînuit un discurs, în Adunarea ad-hoc (cînd a lansat "teoria formelor fără fond"), spunând vizavi de reformele care se încercau: "Domnilor, dvs. ne oferîți nouă o himeră cu cap de porumbită". Trebuie să pornim de la o stare exactă a învățămîntului. Legile sunt perfectibile.

Grupaj alcătuit de GABRIELA ADAMEȘTEANU

Gabriel Liceanu: "Ce împiedică ministerul să anunțe condițiile unui concurs pentru diversificarea manualelor?"

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

24

Interviu cu politologul

GHITĂ IONESCU,

luat prin telefon

de GABRIELA ADAMEȘTEANU

GLOBUL POLITIC S-A RESTRINS ȘI POLITICA S-A GLOBALIZAT

De la plecarea în exil veți veni pentru prima oară în România la un seminar organizat de Universitatea București și Fundația Soros între 26 și 28 aprilie 1993. Vă rugă să ne spuneți cum vă vedeti în acest moment traectoria carierei?

Dar nu mai sunt același! Când am plecat eram român, iar acum sunt englez. Carierea mea academică a început chiar pentru că a fost războiul, pe urmă m-am consacrat cauzei românești în exil, abia apoi mi s-au făcut propunerile să ocup catedra la Universitatea din Manchester. Cred că interesa pasiunea mea pentru politica comparativă. În 1950 simteam deja o omogenizare a problemelor politice în toate țările, și mai ales în toate democrațiile industriale. Simteam și că tot vor avea probleme numai similare, dar interdependente. Cărțile mele au început cu politica comparativă a țărilor din Europa de Răsărit, pe care o știam mai bine. Pe urmă s-au extins; ceea ce era comparativ s-a transformat într-o teorie a interdependenței. Să cărțile mele, și revista mea, Government and Opposition, sănt toate axate pe teoria interdependenței, democrațiilor industriale, arătând că ceea ce se petrece într-un anume loc afectează, de fapt, toată lumea. Există și interdependența comunicărilor: dacă se întâmplă ceva în Shanghai, Bucureștiul află în același moment. S-a restrins globul politic, s-a globalizat politica, și există un continuu circuit de interdependență și singura cale este de cooperare, prin intermediul integrărilor.

Ce modificări s-au produs după 1989?

Toată structura de interdependență (care ar fi fost naturală) era de fapt împiedicată de bariere ideologice și de constantă agresiune a Blocului sovietic. O agresiune mai puțină în fapt (pentru că erau deja în miserie), cit prin amenințări verbale, prin infiltrări etc. Totul s-a prăbușit odată cu zidul de la Berlin. Războiul rece a încheiat. Să s-a produs o nedumerire. Oamenii erau obișnuiți să trăiască într-o poziție structurală de front, în luptă cu ceilalți. Dar cind s-a spulberat ideologia marxist-leninistă, pînă și fosta Uniune Sovietică a trebuit să-și reorientize politica. Ceea ce vreau să studiez de-acum încolo este schimbarea clasei politice în țările cele mai importante. În Italia, de pildă, clasa politică s-a terminat complet. Elementul de corupție a fost predominant în criza politică (dar și elementul de corupție avea un înțeles politic). Că ce s-au lăsat coruși au făcut-o pentru partidul respectiv. De aceea, acum, în Italia, neîncrederea în politică este extraordinară. Un fel de început de neîncredere este și în Franță. Structura partidelor vechi se află acum în discuție. În America, revoluția s-a și petrecut în măsură în care toată administrația Clinton este o administrație nouă, și schimbarea aceasta are să-și arate rezultatele. După mine, unul dintre cele mai interesante teatre ale căderii clasei politice vechi este Rusia. Parlamentul este al fostului partid comunist, iar bietul Elită, care vrea reformă, democratizarea și modernizarea, este împiedicat de partea veche a nomenclaturii, transformată în Parlament. Să aici mi-

pretind alegi, care sunt în marea lor majoritate incompetent și își cultivă numai interesele lor electorale. În România m-a bucurat enorm apariția marilor intelectuali. Am văzut că în revistele (și "22", și "Sfera politică"). M-a bucurat să vad că de inteligență punetă problemele și ce bine le vedeti. Nu vorbesc acum însă de intelectualii români, ci de intelectualii în general: guvernele și administrațiile noi trebuie să-și integreze în sistemele de guvernămînt, care nu trebuie să se bazeze doar pe sfintele alegeri. Trebuie să se bazeze pe competența celor care pot să ajute la guvernare. În America, atunci cind se schimbă guvernul, toată lumea spune că Universitatea Harvard se golește pe jumătate. Un guvern democrat îl cheamă pe cei care au o afiliere mentală cu Partidul Democrat, un guvern republican îl cheamă pe ceilalți. Cind se schimbă guvernele, se schimbă echipele de universitari. Savantii, intelectualii, artiștii sunt cei de care guvernul modern are nevoie.

Ne-ai putea da să-i definiți a clasei politice care se formează acum în Estul post-comunist?

Drept să-ți spun, în Polonia, în nouă clasă politică este foarte interesant elementul sindicalelor. Să președintele este tot fost sindicalist, de origine nouă, funcțională (dacă pot să întrebuiți o expresie mai științifică), nu de origine electorală.

Nu vi se pare că neîncrederea în politicieni în țările occidentale despre care ați vorbit poate fi o caracteristică a momentului? În Japonia, la ordinăza zilei, încă din luna noiembrie 1992 (cind eu am făcut acolo o scură călătorie), erau problemele de corupție legate de politicieni. Rezultatele sondajelor de opinie arătate la televizor demonstra că

politicienii aveau un credit foarte mic.

Ai perfectă dreptate, îți sănătatea că ai adus Japonia în discuție. Ea este un alt caz. Corupția politică se amestecă cu toată guvernarea. E o cascădă de căderi de șefi de partid, tot Partidul Liberal Democrat este corupt. Să acum începe și criza economică. Dacă este și o criză economică mondială, globală, ea ar putea să zdruncine echilibru politic. Nu e un echilibru politic în Japonia, cît, mai ales, o continuitate de oameni sirguincioși. Dar, într-o altă, clasa politicienilor s-a îndepărtat de realitățile politice și economice ale țării, de unde și cauzurile de corupție de care vorbeau.

Cum vedeti Germania la ora aceasta?

Germania a dat acum un exemplu extraordinar, prin împăcarea tuturor partidelor, aducându-le pe toate să facă un pact de solidaritate. Ei recunosc că au intrat în vîrtejul crizei mondiale economice, că nu știu cum să finanțeze unificarea pe care au făcut-o în grabă și, în loc să se certe și să spună: noi suntem mai buni decât voi și voi sunteți mai proști decât noi, încearcă să rezolve împreună. Socialiștii ar putea să spună că au să piardă voturi, creștin-democrații pot să spună că își pierd reputația, că nu pot să guverneze singuri. Dar spiritul global îi cuprinde, ei spun: treburile sunt mult mai grave decât putem noi să le rezolvăm pe cale electorală și le rezolvăm cu un nou sistem. Toate instituțiile germane sunt de tip instituții federale, în care elementul funcțional și elementul politic se impunează. Din punctul de vedere al corupției, o țară care stă mai bine este Anglia. Ea nu are atât de cauză de co-

suficiuni și pe urmă se transformă în realitate". Oamenii aceștia din Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, care au luat întreprinderile și se ocupă de privatizare, pot să fie la început protejați (și chiar controlați) de oaspeții conducători politici. Dar atunci cind ești răspunzător de o întreprindere, cind vrei ca ea să meargă bine și să-ți vinzi ghetele pe care le produci, este un moment de despărțire. E un moment de emancipare inevitabilă.

Îmi amintesc de un capitol din carte dumneavoastră - Opoziția: "Poate Opoziția să fie excesiv de pragmatică?". Aceasta este una dintre problemele foarte actuale la noi în acest moment. În ce condiții ar putea participa Opoziția la actuala guvernare? Sau, pînă la viitoarele alegeri, ea ar trebui să rămînă doar opoziție - și atî?

Dacă ridici problema la un nivel teoretic, evident, în momentele de criză (își toată lumea este în criză) se fac guverne de coalitie. Dar guvernele de coalitie trebuie să fie egale, adică cei care sunt în guvern trebuie, atunci cind intră în guvern, să aibă atîțea ministrere, și tot atî de importante, în mîna lor. Cei care din cauza hazardului electoral au obținut o majoritate trebuie să îndrigeze multe dintre ministeriale-cheie celor care au intrat în guvern cu condiția aceasta. Si pe urmă să aibă programe care să se armonizeze. Cred că în Ungaria există un element de colaborare între opoziție și guvern. În Germania de Răsărit s-au confundat complet, au intrat și în administrație și în guvern. Trebuie facută o colaborare, dar pe o bază legitimă și legală.

Cred însă că am redus discuția la guvern și opoziție. Înainte vorbeam despre clasa politică în general și deosebirea dintre clasa politică și clasa intelectuală, cuprinsă oamenii de știință, experti și toți oamenii competenți care nu pot să lucreze de răspundere pentru că n-au profitat de bunăvoița electorală. Cred că în multe țări deosebirea dintre clasa politică și clasa intelectuală este mai adîncă decât deosebirea dintre guvernul la putere și opoziție - parlament. În participarea intelectualilor la mariile dezbateri stă cheia.

Calitatea intelectualilor îi recomandă mai ales ca specialisti, tehnicieni în guverne sau ei pot fi și oameni politici? La noi, clasa politică este în formare, dar de obicei se spune și că "din intelectuali nu pot face oameni politici".

Nu-i adevărat. Din întimplare și spus cuvîntul care lipsea: "formarea clasei politice". Ceea ce se întimplă în Occident acum este schimbarea de clasă politică (America, Italia, Japonia probabil), care într-o atmosferă de democrație se poate face ușor. În Est trebuie formată o clasă politică, pentru că regimurile staliniste de dinainte au suprimeră elite care nu s-au putut forma. Mai mult decât politicieni, intelectualii sunt "opinion formers", formatori de opinie. Influența intelectualilor se manifestă în reviste, în cărți, în televizor - unde pot să apară.

Există în România un fenomen care eu personal cred că nu este specific doar momentului actual: o distanță prea mare între intelectuali și ceea ce se numește "popor". Cum se pot face apropierile între intelectuali și posibilul lor electorat?

Prin comunicări intensificate. Intelectualii țărilor în care se formează noua clasă politică trebuie să urmeze exemplul narodnicilor ruși: să meargă în popor, să meargă pretutindeni, și să vorbească. O democrație se bazează pe un sentiment de egalitate politică. Cum poate să fie o egalitate politică dacă nu există egalitate de percepere și de cunoaștere? la exemplul lui Clinton, care și-a făcut campania electorală mergind din oraș mic în oraș mic. Discursul extrem de important în care vrea să propună schimbarea de la o armată de recrutare la o armată profesională nu-l-a ținut la parlament, ci la o universitate extrem de modestă, în New Jersey. Trebuie mers în localități care mai îndepărtează, care mai sunt obscure, care să fie introduse în sistemul de gîndire națională.

In prima parte a articolului meu am incercat să sugerez un relativ nou subiect de reflectie pentru dezbatelerile noastre de idei: este vorba despre noțiunea de economie mixtă. Îmi propun în continuare să prezint cîteva dintre argumentele care mă îndeamnă să cred că, în condițiile noastre de față, aceasta este probabil direcția pe care se va inscrie în viitorul apropiat și economia românească.

Punctul de la care plecăm este, încă o dată, existența unui masiv sector de stat, în mare parte ineficient și obsolet, condus în bună parte după criterii de gestiune și de raționalitate sensibil diferite de cele proprii sectorului privat. Acesta din urmă deține încă o pondere relativ mică (deși în creștere continuă) în produsul intern brut și se confruntă cu o legislație dacă nu potrivnică cel puțin inhibatoare în destule privințe (în principal fiscalitatea, unde se manifestă o discriminare între sectorul de stat și cel privat). Se vorbește în prezent insistent despre existența unei triple crize a proprietății (o criză constituțională, operațională și decizională), cu repercușiuni negative în planul eficienței sectorului privat. Procesul de privatizare înaintea foarte început (acuzând și lipsa de capital intern și străin), iar adevarata restructurare industrială încă nu a început propriu-zis (în posida creșterii spectaculoase a ratei somajului). Ceea ce mi se pare și mai grav încă este faptul că la dificultățile tehnice inherentelor astfel de procese (mă refer în special la privatizarea) se adau și lipsa unei voințe politice clare de a renunța la jumătățile de măsură, existența corupției pe scară largă în administrația publică și, nu în ultimul rînd, relația conflictuală dintre o parte a legislativului și guvern, dintre ministere, fondurile proprietății private și fondul proprietății de stat.

Acesta este, asadar, punctul de la care plecăm. În oceanul de incertitudini în care actualmente trăim există totuși, cel puțin pentru viitorul apropiat, cîteva (firave) puncte de repere. Este, cred, evident că pe fondul redefinirii mijloacelor sale de intervenție în economie, statul va continua să rămînă (să că vrem, să că nu) principalul agent economic. Si cind spun aceasta am în vedere bunurile (1) industriale pe care statul le produce, (2) bunurile publice pe care el le prestează colectivității, (3) locurile de muncă pe care le controlează și (4) măștele financiare pe care le are la dispozitie. Statul va trebui să intervină pe scară relativ largă în domeniul investițiilor, va trebui să susțină procesul de reconversie industrială, de recalificare a personalului, va trebui să aibă o politică socială corespunzătoare. Cu alte cuvinte, el va continua să fie primul investitor (pe fondul întăririi sectorului privat însă!), primul cumpărător (prin sistemul comenzilor publice și nu numai) și prim distribuitor de venituri. În plus, nu trebuie trecut cu privirea faptului că, în general vorbind, ponderea statului nu depinde numai de mărimea sectoarelor

AURELIAN CRĂIUȚU

ECONOMIA MIXTĂ - O ILUZIE? (II)

● Cind intr-un viitor apropiat economia românească se va inscrie pe direcția economiei mixte, principalul agent economic va rămîne tot statul ● statul va continua să fie primul investitor, primul cumpărător, primul distribuitor de venituri ● dar întreprinderile de stat vor trebui conduse după aceleași criterii de gestiune ca și cele particolare, cu care vor intra într-o concurență adevărată ● statul poate incuraja "acționariatul popular" prin asocierea salariaților la capitalul propriilor întreprinderi ●

aflate sub controlul său direct, pentru că există și mijloace eficiente (dar mai puțin vizibile) de control indirect, cum ar fi plăsoanele de rezervă impuse băncilor particulare, bonificări diverse, atribuirea de subvenții condiționate etc. Esențial este însă ca intervenția statului să se supună următoarelor două principii majore, definitorii pentru orice economie de piață: (1) să respecte și să protejeze mecanismele pieței, în numele eficienței și al libertății și (2) să compenseze disfuncționalitățile pietelor (piata muncii, piata bunurilor și a serviciilor etc.) printr-o intervenție suplă și limitată. Aceasta revine la a spune că întreprinderile de stat trebuie să fie conduse și ele în viitor după aceleași criterii de gestiune (de rentabilitate, de "adevăr al preturilor"), precum cele private, că între ele și acestea din urmă trebuie să se instituie o concurență veritabilă (în care statul este chemat să respecte în modul cel mai strict cu putință regulile jocului). Aceasta este un prim pas, absolut indispensabil, în direcția restructurării sectorului de stat (contractele de management, corect aplicate, pot ajuta în acest sens – din păcate sănă destule semne care ne fac să prevădem eșecul lor datorită unei defectuoase aplicări!). Această etapă implică redefinirea responsabilităților managerilor și a criteriilor de apreciere a performanțelor acestora.

Un al doilea pas esențial îl reprezintă descentralizarea, în lipsa căreia o economie mixtă nu se poate

concepe. Una din formele sale ar putea fi concesionările unor servicii sau bunuri publice pe care statul le poate face prin intermediul reprezentanților săi (colectivitățile publice locale) unor întreprinderi private, în urma lansării unei cereri de ofertă. Există apoi alte numeroase forme de asociere între interesele publice și cele private. Statul, disponind de importante resurse financiare, poate căuta să se asocieze cu anumite întreprinderi private, posesoare ale unor competențe tehnice deosebite pentru realizarea unui anumit produs sau serviciu (bun public). El poate, de asemenea, să propună unor "plasatori" particulaři de fonduri să participe în propriile sale afaceri sau poate să încrăneze sectorului privat finanțarea și gestionarea ulterioră a unor servicii pe care el le asigurase pînă în acel moment (am în vedere aici sectoare precum telecomunicații, transporturile etc.). În sfîrșit, statul însuși poate incuraja formarea unui "acționariat popular" (nu neapărat muncitoresc, ba chiar dimpotrivă!) în parte, prin asocierea salariaților la capitalul propriilor lor întreprinderi (formula are însă și destule dezavantaje!) și prin încurajarea disfuziunii posesiei de capital (o tendință mondială larg răspîndită astăzi). Rezultatele acestei din urmă evoluții nu pot fi decît benefice: pe de-o parte, cu cît acționariatul popular se extinde, cu atât se micșorează rolul de întreprinzător al statului, pe de altă parte începe astfel formarea acelei esențiale clase mijlocii aflate oarecum mai la adăpost de voluntarismul politic și economic al statului.

În sfîrșit, pot exista o mulțime de legături între stat și întreprinderi (private sau de stat). Am în vedere aici "quasi-contractele", contractele de "adeziune" prin care statul se angajează să acorde acelor întreprinderi care efectuează anumite operații (crează noi locuri de muncă, asigură reconversie etc.) ajutorare financiare precise (scutiri de impozite, subvenții, bonificări de dobîndă, prime de reconversiune, de dezvoltare și adaptare etc.), contractele fiscale de lungă durată cu acele întreprinderi ale căror programe (de investiții, de reconversie sau de creare a unor noi locuri de muncă) au fost în prealabil agreate de stat, cu deosebire în sectorul amenajării teritoriului, al echipamentului urban și al dezvoltării regionale. Să nu uităm faptul că în state ca Marea Britanie și Franța există în domeniul dezvoltării industriale organisme mixte care facilitează modificările de structură, fuziunile și specializările întreprinderilor (inclusiv prin acordarea unor împrumuturi în acest scop).

Pentru ca toate acestea (și multe alte încă) să nu rămână simple intenții pe hîrtie trebuie îndeplinite anumite condiții – în primul rînd trebuie limitat prin mijloace constitutionale orice formă de voluntarism economic și politic din partea statului. Este oare aceasta o "constringere" prea puternică?

FUNDATIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHEAȘĂ

împreună cu

UNIVERSITATEA CENTRAL EUROPEANĂ

anunță programul

ISTORIA ȘI FILOZOPIA ARTEI ȘI ARHITECTURII ÎN EUROPA CENTRALĂ

În cadrul programului se vor studia în special artele din Europa Centrală în contextul următoarelor trei perioade cruciale ale tranziției din civilizația europeană:

- Evul Mediu în Tranziție: sfîrșitul secolului XIV și secolul XV
- Începutul Epocii Moderne: 1600-1800
- Modernismul în Tranziție: secolul XX, Modernismul timpuriu-Modernismul tîrziu

Programul se desfășoară în cadrul Colegiului din Praga, iar studiul celor trei perioade menționate va fi structurat pe trei trimestre.

Avînd în vedere studiul artei și arhitecturii din regiune, se vor organiza excursii de studii în:

- Importante așezări din Bohemia (Hluboka, Cesky Krumov, Kladruby, Plze)
- Germania (Banz, Bamberg, Wurzberg)
- Viena (cu acordul Universității din Viena)
- Budapesta (cu acordul CEU)

- București: Calea Victoriei 133, CP 22-196, 71102; tel.: 6506325; fax: 3120284
- Cluj: Str. Mărului 5, CP 1084; tel./fax: 095 117121
- Iași: Bd. Copou 19, tel.: 098 146935; fax: 098 147100
- Timișoara: Piața Operei 2, Et. 3, Cam. 317; tel./fax: 096 190804
- Chișinău: Str. Mihail Kogălniceanu 28; tel.: 0222 60507

Termenul limită de depunere a dosarelor: 12 mai 1993.

Nu mult după căderea regimului comunist în 1989 și concomitenta dispariție a cenzurii, s-a observat cu destulă stupeare că antisemitismul nu a murit în România, cum de altfel nu a murit nici în celealte state ex-comuniste din Europa de Est. Dar nu este vorba atât despre un sentiment obscur, popular, cit despre o atitudine politică conștientă, bine organizată, susținută de partide și grupuri ce dispun de ziare, reviste și de deputați în parlament.

Fenomenul rămîne la prima vedere cel puțin curios, chiar paradoxal, de fapt el este dublu paradoxal: căci asistăm, în chip surprinzător, la un antisemitism "fără evrei" pe de-o parte, și "fără antisemiti" pe de alta.

I. Antisemitism "fără evrei"

Intr-adevăr, dintr-o populație de cca. 22 milioane de locuitori, trăiesc, în România de azi, cel mult 20.000 de evrei. Față de cele peste 400.000 de persoane cît cuprindea această minoritate la sfîrșitul războiului, cifra actuală – rezultatul unei massive emigrații – este insignifiantă. În consecință, ar fi fost de așteptat ca "problema evreiască" – sub aspectele ei sociale, economice, politice, culturale – să dispară pur și simplu, din pricina quasi-extincției subiecților dramei. Și totuși, referirele antisemite din presă par a fi luate prea puțin notă de această realitate demografică, așa cum se poate observa din lectura unor publicații – prin excelentă extremiste și xenofobe – precum "Europa", "România Mare", "Politica", "Universul Bucureștilor", "Spionaj-contraspionaj".

Deși, în ansamblul presei românești, numărul acestor reviste rămîne redus și des, spre onoarea lor, foarte multe publicații atacă cu regularitate revistele sus-menționate și persoanele care le conduc, aceste tendințe negative dispun de o influență considerabilă. Într-adevăr, actualul guvern minoritar FDSN nu se poate menține la putere fără sprijinul partidelor extremiste și sovine, precum PRM, PSM și PUNR, de unde și concesiile pe care el se vede nevoie să le facă. Așa se explică probabil și interviurile acordate la începutul anului de președintele Iliescu și de ministrul de externe Meleşcanu revistei "Europa", interviuri ce, deși "neutre" în sine, conferă respectabilitate celei mai antisemite publicații din România.

Faptul că evreii sunt puțin numeroși nu-i impiedică, deci, pe antisemiti să se manifeste din plin. Cheia paradoxului este că antisemiti nostri au o definiție extrem de largă a "evreului", valabilă pentru oricine, indiferent de originea sa. Astfel, neevrei, precum Adrian Severin, Gelu Voican-Voiculescu, Răzvan Theodorescu, au fost denunțați în publicații mentionate ca "evrei". Dacă dl. Petre Roman este pe jumătate evreu – deși – ezat –, dl. Theodor Stolojan nu e deocamdată. Totuși, "România Mare" califică guvernul condus de acesta drept "guvernul nostru evreiesc" (112/28.08.92).

Cine este atunci "evreu", după criteriile acestor publicații? În esență, cam toți cei care nu le sunt pe plac. Foarte adesea, sub această etichetă cad democrații, partizanii unei rapide occidentalizări a țării, promotorii economiei de piață și ai integrării în organismele internaționale, pe scurt, intelectualii, "capitaliștii", și, în general, cei asociați într-un fel sau într-altul cu actuala

opozitie. Chiar regele Mihai este socotit a fi un "agent al sionismului mondial agresiv" ("Europa" 91/01.07.92). La limită, dacă aproape oricine poate fi "evreu" aproape orice eveniment, orice desfașurare istorică pot fi caracterizate ca fiind de sorginte "evreiască", iar actorii lor măcar "evrei prin delegație", dacă nu prin singe. După dl. Paul Everac – directorul Radioteleviziunii și autorul unui eseu intitulat "Reacționarul", ed. Românul 1992, pp. 115-124 –,

nenumărate anecdotă. Tratamentul discriminatoriu și antisemitismul se bazează atunci pe o realitate concretă, chiar dacă nu au lipsit niciodată nici neevreii demasăți că ar fi "jidoviți". Or, iată că tocmai această realitate concretă a dispărut acum. Oricine, cu condiția să se pronunțe decis pentru reformă, devine, în ochii antisemitiilor de azi, suspect de evreitate, sau – ceea ce este același lucru – agent al sionismului internațional, al Mossadului, simbriaș al "complotului mondial iudeo-maso-

fie ingrijorat cu privire la securitatea persoanei sale, ori – mult mai probabil – nu crede. Dar atunci nu se poate să nu-și dea seama că elucubrațiile privitoare la evrei sunt instigatoare, putind provoca resentimente și teamă – ușor de transformat în ură – în rândurile neevreilor.

III. Explicații posibile

Primul paradox – cind nu este pur și simplu expresia unei forme mascate de paranoia – se explică ușor printr-o nevoie de diversiune, nevoie atât de imperioasă încit ea trece chiar peste numărul redus al evreilor din România.

In ceea ce privește cel de-al doilea paradox, ar trebui făcute următoarele remarcă:

Ideologia antisemita, ca și antidemocratismul sunt devalorizate în zilele noastre. Spre deosebire de ceea ce se întimplă înainte de război, ele nu mai dispun de o acoperire ideologică pe măsură și sunt greu de apără și de justificat. E mult mai simplu să te declari democrat – ca toată lumea – dar să practici cu ardoare discursul antisemita și antidemocratic. Să-i urăști pe evrei fără să trebuiască să invoci justificări ideologice – iată o comodă inovație.

Este, pe de altă parte, și o inovație ce te poate pune la adăpost. Formal, Constituția și Codul penal interzic antisemitismul și șovinismul. Partidele și persoanele antisemite încearcă atunci să se protejeze, susținând actualul guvern. Obțin, de aici, nu doar benefici materiale, dar și un fel de impunitate de fapt, posibilă și datorită slăbiciunii judiciarului. Situația lor rămîne totuși instabilă, lucru de care își dau desigur seama.

Căci dificila situație economică a țării impune guvernului să dobândească credibilitatea internațională, credite și investiții de capital străin. Or, indată ce toleranța inadmisibilă a guvernului față de extremiști și antisemiti ar fi remarcată în afara granitelor, toate acestea ar deveni problematice. Iată de ce este preferabil să nu te declari antisemit pe față: ar fi foarte greu pentru guvernul român ca, în această eventualitate, să rămînă la fel de pasiv, iar atunci propria securitate a antisemitiilor ar ajunge în pericol.

IV. Înloc de concluzii

Definit prin aceste două paradoxuri, antisemitismul actual din România este înșelător, ascuns. Spre a-l combate cu o oarecare eficacitate, el ar trebui mai întâi de toate demascat, și prezentat drept ceea ce el este. Este important de făcut în aşa fel încit antisemiti și, în general, extremiștii să nu mai poată trece drept democrați, și pentru ca orice alianță cu ei să apară drept pur și simplu contrară intereselor naționale. Lucrurile – în definitiv – trebuie numite cu adevăratul lor nume: smochina – smochină, iar antisemitul – antisemit. Și aici, ca și în atîtea situații, marea problemă este de a destrâma plasa confuziei.

P.S. Pe 20 aprilie, alături de mulți alți șefi de stat și de guvern, președintele Iliescu va asista la inaugurarea Muzeului Holocaustului la Washington D.C. Pentru ca prezența domniei sale acolo să însemne mai mult decit o formalitate, ea ar trebui, cred, să se asociază și cu o clară denunțare a antisemitismului din țară.

MAGDA CÂRNECI

BUCUREŞTI, ANII '20-30 ÎNTRE AVANGARDĂ ŞI MODERNISM

Ideea acestei expoziții a apărut pe la începutul lui '91 cînd, călătorind în Occident, am observat un interes acut pentru avangarda istorică din Europa de Est și în același timp o lipsă acută de informații asupra avanguardismului românesc. Există deja multe expoziții organizate, multe cataloge și albume despre artiști și evenimentele artistice ale primei jumătăți de secol din această parte a Europei, dar aproape nimic despre România. Dincolo de bunele intenții, acest proiect a pretins un efort de informație și de convingere a instanțelor culturale românești destul de îndelungat, care s-a manifestat după mai bine de doi ani prin această expoziție. Ea este efortul colectiv al mulțor oameni și instituții, mfnat de entuziasm și de exigenta morală a recuperării culturale a unei perioade încă insuficiente integrată în conștiința critică și istorică românească. Expoziția vrea să fie o demonstrație și o recuperare a fenomenului avangardist românesc din anii '20-30 în literatură, arte plastice, arhitectură și muzeică. Ea va fi prima prezentare de o nsemnătate amplă și bogăție de informații a acestei direcții culturale interbelice, reprezentând o față mai puțin cunoscută, dar eserventă și fertilă, a modernismului autohton.

Expoziția va fi prilejul unei serii întregi de manifestări culturale. Pe 14 aprilie are loc o conferință de presă, pe 15 aprilie vernisajul, la ora 17, ocazie cu care se va prezenta un spectacol de teatru Tristan Tzara. Pe 23 și 24 aprilie va avea loc un coloconiu științific cu

participare internațională intitulat "Arte și arhitectură între avangardă și modernism: 1915-1935".

De-a lungul întregii luni cît va fi deschisă expoziția (15 aprilie-15 mai),

Corneliu Mihăilescu - Natură moartă

în sălile de expoziție vor avea loc seri de proiecții de filme video despre avangardă, spectacole teatrale, momente de dans contemporan, dezbateri. În incinta expoziției va funcționa și un bar-cafenea numit "Lăptăria Enache". Va exista și un stand de cărți și reviste dedicate temei expoziției. De altfel, multe reviste literare și de cultură vor pregăti numere speciale închinat avangardei românești.

RICHARD III

Opera shakespeareană continuă să asimileze experiențele umanității restituindu-le imagozitate, innobilate prin oglinda scenei – oglinda firii menite să arate virtuții chipul ei adorât, trufiei icoana sa și fecărui veac, fiecărei epoci tiparul și pecetea sa".

Astăzi, această piesă, considerată multă vreme tragedia unei singure vieți, este emblematică pentru o lume de... sfîrșit de lume. Frustrarea și compenziul cauzate de tare congenitală, respectiv grila psihopatologică, se aplică unei întregi societăți bolnave și nu unui singur ins, revelator al răului generalizat și datorită celor asemenei lui. Personajul titanic, principalele demone, dictatorul înăscut Richard III a decăzut: și un diavol-clovn, atins de boala provocată de morbul ce ar putea să-i poarte numele și care face ravagii în chiar universul pe care aspiră să-l stăpânească. Contagiunea malefică ia aspectul unei fatale (auto)damnații: sunt suprimați frații, nepoții, prietenul, sunt subjugate femeile – prin atracție, prin repulsie. Pînă cînd cineva se opune inertiei, fricii, terorii și eroul se descorează captiv în propriul coșmar riguros conceput de el însuși ca o reacție în lanț a unei perpetue răzbunări.

Aceasta este vizionarea pe care regizorul Mihai Măniuță a prezentat-o inițial într-un eseu din volumul "Cercul de aur", ca acum să o materializeze în mod spectaculos la Teatrul Odeon printr-o substanțială contribuție: a coregrafului Sergiu Anghel, a scenografilor Doina Levină și Constantin Ciubotariu, a compozitorului Marius Popp.

Antropofagul mecanism al puterii este figurat de o entitate unitară perfect dirijată – grupul guarzilor, instruiți după preceptele artelor martiale. Tradiția niponă a elitelor militare continuă să fie de actualitate, permitînd să se sugereze indirect inerentele apropierei de Macbeth – reverberarea disocierii personalității prin dublete feminine ce-si pierd mintile: Lady Anne (Camelia Maxim), Margareth (Irina Mazanitis); cruzimea războinicilor ce năvălesc de pretutindeni; intercondiționarea dintre fratele răstignit la orizontală (Clarence – Florin Zamfirescu) și fratele celălalt (regele Eduard – Șerban Ionescu) impovărat cu ineditul Christ. Nu întimplător aceasta este pie-

sa aleasă de cineastul japonez Akira Kurosawa pentru o transpunere cinematografică, "Tronul insinuat", apreciată tocmai pentru extraordinara vizualizare a fundamentalelor teme shakespeareene ce se regăsesc și în cultul samuraiului, căruia forța voinei îi asigură izbindă.

In ordinea acelorași similitudini, onoarea și iluzia, dubla identitate și manipularea sunt motive ce desemnează un personaj generic al civilizației orientale (*kagemusha*), căruia în cult occidental îi corespunde dubul, într-înăuntrul arsenaliu său de conotații. Imaginează astfel, Buckingham (Radu Amzulescu), cinicul complice devotat – brațul care ucide, creierul care comandă –, va fi însă suprimat cu inconștientă de către un Gloster (Marcel Iureș) ce se vrea aureolat de implacabilul destin pe care și-l aregă în virtutea capacitatii sale distructive. Dezabuzat de succesele sau simultanele sale deghizări ca frate fidel, îndrăgostit pasionat, protector milos, bărbat nevolnic ori bărbat virtuos, roluri interpretate în propria existență cu un exces de persuasiune specifică și calomniatorului ce se lamentează că e persecutat, și machiavelicului ce se declară adversar al malversației.

Dualitatea, versatilitatea care macină, care devoră, este potențială în spectacol prin prezența insolită a Nebunului (Marius Stănescu), tenebros bufon heterosexual travestit într-un aparent docil clinc-lup. O premonitorie himeră a dezumanizării, a alunecării spre animalitate, în dementa cursă a irationalității tiranice ce mizează pe anihilarea conștiinței.

Acesta sosit conventionale, căreia protagonistul se străduiește să-i semene, îi este în mod aberant atribuită putință de a indica virtuala cale spre transcendență. Eșecul se citește însă în privirea rătăcită a eroului răpus de propria gardă, în finalul acestei reprezentări ce decupează, prin savanta paletă a luminilor, desenul elegant al mișcărilor nu doar fizice, ci și metafizice, tensionate de acutele orchestrate în acord subtil cu rafinamentul costumelor.

IRINA COROIU

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ

anunță

EXPOZITIA ANUALA - noiembrie, 1993

Anul acesta expoziția va cuprinde lucrări selectate din domeniul video-instalațiilor (instalații cuprinzînd și elemente de artă/tehnică video).

Artiștii interesați sănătă să trimită un proiect cuprinzînd:

- schiță de ansamblu
- descrierea tehnică
- descrierea componente audio-vizuale (scenariul imaginii video)
- o bandă video VHS de minimum 1 minut care să demonstreze relația autorului cu acest mediu de expresie.

Comitetul de organizare va sprijini realizarea din punct de vedere tehnic a proiectelor selectate.

Cu prilejul vernisajului, un juriu internațional va acorda premii.

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ,
C.P. 22-203, BUCUREȘTI – cu mențiunea "Pentru expoziția anuală".

Termenul limită de predare a proiectelor: 30 aprilie

Relații
suplimentare la
telefoanele:
6.13.30.30./929,
6.13.13.80.

Criticul de artă, de caldă omenie IONEL JIANU

Născut la 23 octombrie 1905 și săvîrșit din viață la 19 martie 1983, Ionel Jianu a fost un adevarat binefăcător.

Profesorul de altădată al istoriei artei la Institutul de Arte plastice "Nicolae Grigorescu", membru uitat al Uniunii Scriitorilor, ca și al Uniunii Artiștilor Plastică – secția de critică –, Ionel Jianu își amintea nu de mult de un triptic de aur al prieteniei, în sensul socratic al termenului, triptic înfiripat și alcătuit prin anii 1930 de Petru Comarnescu, Mircea Eliade și Dinu Noica – "o prietenie care a durat pînă la sfîrșitul vietii. Deși cel mai vîrstnic dintre cei patru, am rămas singurul supraviețuitor"… Acum, și "ultimul" s-a dus să intilnească pe cei trei fruntași ai generației sale, intr-un rai al prieteniei și al armoniei eterne.

Și nu este exclus că el va mai fi fost întîmpinat nu numai de frații lui de cruce, dar și de alți colegi de breaslă: Oscar Walter Cizek, Mircea Nădejde, Ștefan Nenitescu, Aurel D. Broșteanu, Henri Blazian, V. Benes, Eugen Schileru, N. Argintescu-Amza, Ion Frunzetti și posibil și de mult mai tinerii ucenici Mihai Driscu și Mihai Ispir.

Ionel Jianu, în primii ani ai carierei sale, a fost, alături de Petru Comarnescu, un veritabil ferment al generației noastre – asociind, antrenind, dinamizind și stimulind pe mulți dintre noi în diverse domenii și acțiuni cultural-artistice, pe care el singur le inițiaze.

Astfel, în 1929 el a întemeiat acele "Caiete semestriale" de sinteză națională

"Acțiune și Reacțiune" și editura cu același nume, în care Ionel Jianu a tipărit un studiu despre "Problema specificului național"; în timp ce Comarnescu aborda o temă care l-a preocupat pînă la sfîrșitul vietii: "specificul românesc în cultură și în artă".

Doi ani mai tîrziu, în 1931, Ionel Jianu înjingea gruparea intitulată Forum, care a avut un ciclu de neuitate conferințe la Fundația Regele Carol I, unde au luat cuvîntul – în afară de cel patru – Mircea Eliade, Petru Comarnescu, Dinu Noica, Ionel Jianu – și Mircea Vulcănescu, Șerban Cioculescu, Mihail Sebastian, Ionel Cantacuzino și-a Forum-ul se va destrâma însă în 1932, metamorfozându-se într-o altă faimoasă grupare a generației, numită Criterion.

Și tot în aula Fundației Carol, de astă dată în calitate de președinte al Asociației criticiilor de artă, entuziasmat Jianu a organizat un ciclu de conferințe dedicate "Maestrilor picturii franceze" și în care el a vorbit despre Renoir, profesorul G. Oprescu despre Gauguin, G.M. Cantacuzino despre Degas, Al. Paleologu despre Ingres, Petru Comarnescu despre Cézanne, K.H. Zambaccian despre Delacroix, N. Argintescu-Amza despre Manet, Henri Blazian despre Corot, Wilhelm Benes despre Van Gogh și Marin Dîmă despre Daumier.

În 1942 – tot sub egida lui Ionel Jianu – va lucefi galeria de pictură "Căminul artei" (vecin cu Palatul Regal și cu biserică Kretzulescu), unde nu numai că

se vor perinde o serie de expoziții eclectice de artă plastică modernă și contemporană, dar aci vor debuta pictorii Horia Damian, Ion Mirea, Vladimir Siegfried, ca și sculptorii Ion Mîrnu, Ion Vlad și Dimitrios Demu; tot aci se va desfășura în 1946 o expoziție de avangardă, cum a fost aceea a grupului lui Trost, Gherasim Luca, Paul Păun, cu concursul și al poetilor Geiliu Naum și Virgil Teodorescu, pe vremea aceea esemer suprarealist.

Concomitent cu organizarea acestor manifestări, Ionel Jianu a înființat și editura "Căminul Artei", unde a publicat în colecția "Maeștrii picturii române contemporane", în condiții grafice bibliofile exceptionale, monografii dedicate lui Luchian, Pallady și Tonitza –, iar Petru Comarnescu și Eugen Crăciun studiile asupra lui Șirato și Iser. Toate aceste lucrări aduceau și un lucru necunoscut încă la noi, anume un aparat critic științific – disciplină pe care regretatul critic și istoric de artă o va introduce în răstimpul celor zece ani că a condus editura "Meridiane", unde a imprimat un stil nou de lucru a celor aproape 200 de cărți, inaugurînd colecția: "Maeștrii artei românești, ai artei universale", a caietelor de artă populară, a mărturisitorilor, dar mai ales a marilor și micilor monografii.

Bogată sa experiență de la "Meridiane", Ionel Jianu o va valorifica vreme de 20 de ani, începînd din 1962, în propria sa editură pariziană "Arted"; de astă dată va precumpăna însă sculptura contemporană – Brâncuși, Rodin, Bourdelle, Arp, Henry Moore, Hajdu și sfîrșind cu Apostu. În editura "Arted" au apărut aproximativ 60 de titluri, 30 dintre aceste albume fiind redactate, unele chiar și tehnoredactate de Ionel Jianu.

În urma lui va rămîne nu numai o întreagă bibliotecă scrisă de el, precum și nenumărate cataloge, studii, articole, prefete – dar, mai cu seamă, și amintirea unei generozități, a unui bun gust și a unei omenii pe care se cuvine să nu o uităm niciodată.

BARBU BREZIANU

FLASH ART

• În urma vizitei în România a d-lui Antonio d'Avossa, membru în comitetul de organizare a Bienalei de la Veneția, a fost selecționat să participe la secțiunea de avangardă, Aperto, grupul de artiști subREAL (Călin Dan, Dan Mihăljanu, Josef Kiraly). Este pentru prima dată de la înființarea Bienalei, cînd la Aperto sunt expuși artiști români. Aperto reflectă cele mai noi și mai importante tendințe din arta contemporană.

• Între 15 aprilie și 15 mai va fi deschisă la Besançon (Franța), în Centrul de Artă Contemporană, o expoziție de artă plastică românească. Înfrântarea dintre orașele Bistrița și Besançon s-a concretizat în plan cultural, în afară de vizite reciproce de informare, printr-o expoziție a artistilor francezi, anul trecut la Bistrița și București. Anul acesta, pe lîngă expoziția propriu-zisă, trei artiști români vor beneficia de o rezidență de o lună în ateliere de creație special amenajate. Delegația, condusă de dl. Mircea Oliv, inspector-suflet al Inspectoratului pentru Cultură Bistrița-Năsăud, principalul organizator, cuprinde, pe lîngă artiștii expoziției, critici de artă și scriitori din Cluj, Bistrița și București.

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ

CSAC

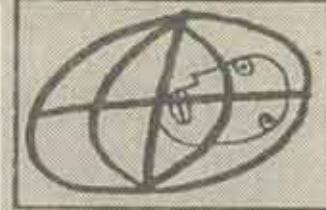
din România, București, anunță înființarea premiului

DIET SAYLER, în valoare de 1000 DM,

care va fi decernat anual unui tînăr artist din România de către un juriu alcătuit din specialiști în domeniul artelor vizuale.

Inițiativa și fondurile aparțin lui Diet Sayler, pictor și profesor la Academia de Artă din Nürnberg. Sînt invitați să candideze artiști sub 35 de ani, pe baza unui dosar ce trebuie să conțină: curriculum vitae, 10 diapozitive color după lucrări, alte materiale (cataloge, fotocopii ale unor texte referitoare la artist etc.).

Predarea se va face pînă la 30 mai 1993, pe adresa: Centrul Soros pentru Artă Contemporană, CP 22-203, Str. Știrbei Vodă nr. 1, București.

SUA în căutarea vitalității de altădată

Despre Bill Clinton se știe că îl place jogging-ul și că e alergic la vegetație, ca a avut ca mascotă electorală pisica fetiței sale, că are o soție (Hillary) de o vitalitate de bordanta, care adesea îl estompează. Dincolo de asemenea amănunte insă, noui președinte al Statelor Unite începe a fi percepță ca promotor al uneia din cele mai profunde tentative de restructurare a societății americane.

În aceste zile, lupta cu deficitul se poartă la nivel legislativ. Supus dezbatelor Camerei Reprezentanților și respectiv Senatului, proiectul de buget al președintelui Clinton pe anul fiscal 1994 marchează un pas important pe care șeful statului trebuie să-l facă în tentativa sa de impunere a schimbării.

În opinia Administrației americane, nu există decât două cai pentru rezolvarea uriașului deficit cu care se confruntă SUA: cheltuieli mai puține și creșterea taxelor și impozitelor. Deși în cursul campaniei electorale Clinton afirmase că nu vor exista majorări de taxe, el revine asupra declaratiilor inițiale, susținând că asigurarea unui viitor mai bun pentru poporul american este condiționată acum de o contribuție generală. Noul președinte a propus majorarea impozitelor pe veniturile celor ce câștigă mai mult de 180 000 dolari pe an, de la 31 % la 36 %, perceperea unei suprataxe de 10 %

pentru venituri de peste 250 000 dolari, introducerea unor taxe pe energie. Deși a subliniat adesea că americanii aparținând clasei de mijloc vor avea de suportat foarte puține dintre consecințele noului sistem de taxe, este clar că toți cei cu venituri peste 30 000 dolari pe an vor avea de plătit o serie de taxe suplimentare. În paralel cu aceste măsuri, cele mai importante reduceri se regăsesc chiar în mai sus-amintitul proiect de buget pentru exercițul financiar 1994 (care intră în vigoare la 1 octombrie a.c.). Proiectul prevede cheltuieli de 1 trilion 513 miliarde dolari și venituri de 1 trilion 251 miliarde dolari. Bugetul este cu 4 miliarde dolari mai mic decât cel cerut de fostul președinte George Bush pe anul 1993, urmărindu-se totodată, în perspectivă, reducerea deficitului cu 496 miliarde dolari până la 30 septembrie 1998. Principalul "beneficiar" al programului de austerioritate este bugetul Apărării – mai mic cu 6,8 miliarde dolari (5,5 %) decât în 1993. Alte domenii afectate sunt departamentele: Energiei (-6,5 %), Muncii (-19 %), Agriculturii (-5,1 %), Interne (-4 %). Cu toate acestea, există și departamente cu fonduri sporite, unele destul de substanțial: departamentul Dezvoltării urbane și construcției de locuințe beneficiază în plus de 28,9 miliard de dolari (11,2 %); creșteri se constată și la Comerț, Educație, Sănătate, Transport.

Chiar dacă nu e o figură tragică, președintele Bill Clinton încearcă

Conducerea Administrației americane: Al Gore și William Clinton

să fie înghețată timp de un an, toate acestea. Întimpină programul executivului cu un adevărat tir de baraj. Americanii, deși se arată deocamdată dispusi să-l sprijine pe președinte, nu vor mai primi cu indigență eventualele greșeli și nerealizări și, în orice caz, vor fi mult mai atenți la toate deciziile Casei Albe, care le pot influența direct viața.

La aproape jumătate de an de la victoria în alegeri și la patru luni de la preluarea funcției, președintelui Clinton nu își poate solicita un bilanț. În "asteptarea amarei poțiuni fiscale" ce va fi oferită prin noile taxe, populației americane i-sau furnizat cîteva relative guri de oxigen. În februarie au fost create circa 365 000 noi locuri de muncă, ceea ce este bună cifră înregistrată din ianuarie 1989 pînă în prezent, ceea ce a redus rata șomajului la 7 % din populația activă. Cu toate acestea, calitatea locurilor de muncă e mediocru, 90 % dintre acestea fiind jumătăți de normă, îndeosebi în comerț, servicii și construcții. În același timp, relansarea economică e mult mai lentă decât în cazul precedentelor ieșiri din criză, spre exemplu rata creșterii economice ar fi

Publicul român va putea învăța istoria și geografia S.U.A.

Două cărți traduse și publicate de Editura SILEX din București în colaborare cu Serviciul de Informații al Statelor Unite (USIS), al Agenției de Informații a Statelor Unite (USIA), Ambasada SUA, București, România.

Peste o sută de persoane – reprezentând toate categoriile intelectualității, cadrelor universitare și specialiștilor – au participat luni 5 aprilie la Centrul Cultural American

al Ambasadei SUA din București la evenimentul lansării a două cărți americane traduse în limba română: "Scurtă istorie a Statelor Unite ale Americii" și "Geografia Statelor Unite ale Americii" – lucrări de bază ale USIA. Pentru a fi difuzate în lumea întreagă, acestea au fost traduse în mai multe limbi. Cărțile sunt distribuite în România și în Republica Moldova.

"După 400 de ani de istorie, aceste două cărți creează pentru români posibilitatea de a descoperi din nou America și, în special, adevăratale State Unite ale Americii". "De la fondare, America și poporul american s-au aflat mereu într-un continuu și spectaculos progres" – a spus profesorul Ion Stanciu (Institutul "Nicolae Iorga").

Mai există două titluri ("Scurtă prezentare a guvernării Statelor Unite ale Americii" și "Scurtă prezentare a economiei americane") din aceeași serie, care ar putea răspunde marei interese pe care majoritatea românilor îl arată față de America și tot ce este american. Seria a fost inițiată de USIA tocmai pe baza multiplelor solicitări pe aceste teme primite de la oameni din întreaga lume. Prin intermediul textului, al diagramelor și hărților, seria de lucrări tratează respectivele subiecte într-o manieră concisă și într-un spațiu restrins. Să le tratează foarte bine.

WILLIAM E. EDWARDS

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Cornea (redactor-șef adjunct), Horatiu Pepine (publicist comentator), Andreea Pora (actualitate politică), Oana Armeanu (actualitate culturală), Mariana Dinu (secretar general de redacție), Dan Perjovschi (grafician), Anton Burtea (șef serviciu tehnic), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corecțură), Manuela Gheorghiu (corecțură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Muric, Maria Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chiua, Flori Sava (difuzare).

Responsabil de număr: Gabriela Adameșteanu
Consilier în probleme economice: Ilie Șerbănescu

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25, ISSN-1220-5761

PRECIZARE cu privire la

anumite informații incomplete apărute în Cuvîntul (30 martie 1993) și Evenimentul zilei (10 aprilie 1993):

1. Discuția despre ediția engleză a revistei "22" a avut loc la sfîrșitul întîlnirii ministrului de externe Teodor Melescanu cu GDS, în cadrul căreia Virginia Gheorghiu a amintit că Departamentul pentru informații al Guvernului a sponsorizat Sfera politică, publicație condusă de Stelian Tănase și Călin Anastasiu. În acest context s-a schițat și posibilitatea unei variante în limba engleză a revistei "22".

2. S-a alcătuit un colectiv de redacție: Andreea Pora, Andrei Cornea, Oana Armeanu, Rodica Palade.

3. Sumarul schiței primului număr cuprindea articole apărute anterior în revista "22". Semnat: Daniel Dăianu, Andreea Pora, Andrei Cornea, Ilieana Mălăncioiu, Ilie Șerbănescu, Horatiu Pepine. De asemenea, primul număr cuprindea extrase dintr-un interviu cu Nicolae Manolescu și din intervenția lui Mișu Negritoiu, președintele Consiliului de Cordonare, Strategie și Reformă economică la întîlnirea de la GDS ("22", 3-9 decembrie 1992).

4. Nu e adevărat că "d-na Adameșteanu a acceptat propunerea ca în ediția engleză să fie portretizat pe rînd membrii actualului guvern" (Evenimentul zilei). La discuția avută asupra proiectului, redacția a decis să prezinte aspecte din activitatea Guvernului, alături de aspecte din activitatea Opoziției (ceea ce revista "22" face în mod curent).

5. Proiectul nu s-a finalizat, pentru că GDS, editorul revistei, l-a respins.

6. Pînă la această dată, nici la Consiliul de administrație GDS, nici la redacția revistei "22" nu s-au înregistrat demisiuni sau "retrageri".

Simbătă 10 aprilie, ora 16, acest text a fost trimis prin fax următoarelor publicații: Evenimentul zilei, România liberă, Cotidianul, Adevărul, Tineretul liber, Expres, Zig-zag, Cuvîntul.

Redactor-șef
GABRIELA ADAMEȘTEANU

22
INTERNATIONAL

ROMANIA '93
ON REFORM

tipărit la
"PROGRESUL
ROMÂNESC SA"
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare computerizată
Revista "22"